

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำแนวคิด ทฤษฎี มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน
 - 1.1. หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน D.A.R.E. ประเทศไทย
 - 1.2. แนวความคิดโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด
 - 2.1. ความหมายของยาเสพติด
 - 2.2. ประเภทของยาเสพติด
 - 2.3. ข้อมูลของสารเสพติดที่ศึกษาวิจัย
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ
 - 3.1. ความสำคัญของการประเมินผลโครงการ
 - 3.2. ความหมายของการประเมินผลโครงการ
 - 3.3. วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการประเมินผลโครงการ
 - 3.4. ประเภทของการประเมินผลโครงการ
 - 3.5. ขั้นตอนในการประเมินผลโครงการ
 - 3.6. ขอบเขตในการกำกับติดตามงาน
 - 3.7. การวางแผนการประเมินผล
 - 3.8. หลักการออกแบบการวิจัยประเมินผล
4. ทฤษฎีการประเมินผลแบบจำลองชิป (CIPP Model)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน

1.1. หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน D.A.R.E. ประเทศไทย

องค์กร DARE International (D.A.R.E.) ก่อตั้งเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1983 โดยกรมตำรวจเมืองลอสแอนเจลิส กับเขตการศึกษาพร้อมเมืองลอสแอนเจลิส เป็นหลักสูตรการป้องกันยาเสพติด ซึ่งพัฒนาโดยนักวิชาการด้านการศึกษา และสอนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบ โครงการนี้เป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการรวมพลังของสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในสังคม ได้แก่ สถาบันตำรวจ สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว(องค์กร D.A.R.E. International, 1983:40)

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการ D.A.R.E. มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ประการแรก คือ การให้พื้นฐานความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้สิ่งเสพติด ซึ่งนอกจากผลกระทบที่มีต่อร่างกายแล้วยังมีผลกระทบไปถึงด้านอื่นๆ ในชีวิตของนักเรียน ได้แก่ ด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอีกด้วย

2. ประการที่สอง มุ่งที่จะสร้างทักษะและวิธีการในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการและสามารถต่อต้านการใช้สิ่งเสพติดตลอดจนแรงกดดันจากเพื่อนร่วมวัย

3. ประการสุดท้าย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งของโครงการ คือ การเสนอทางเลือกให้กับนักเรียนนอกเหนือจากการที่นักเรียนจะหันไปใช้สิ่งเสพติดและการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

D.A.R.E. เป็นโครงการที่มีลักษณะเป็นสากลถูกออกแบบมาสำหรับใช้กับนักเรียนส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างไปจากโครงการที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้กับนักเรียนที่จัดอยู่ในประเภท “กลุ่มเสี่ยง” โดยเฉพาะโครงการนี้มุ่งไปที่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 เป็นหลัก เนื่องจากผลการวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เปิดรับต่อข้อมูลในการต่อต้านการใช้สิ่งเสพติดได้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ใกล้จะเข้าสู่ช่วงของการอยากรู้อยากลอง

หลักสูตร D.A.R.E. มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ 7 ด้าน ได้แก่

1. การรับรู้ข้อมูลต่างๆ
2. การตระหนักถึงแรงกดดัน
3. ทักษะการปฏิเสธ
4. การใคร่ครวญถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งและความเสี่ยง

5. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการติดต่อสื่อสาร
6. การตัดสินใจ
7. ทางเลือกที่เป็นประโยชน์

บทเรียนของD.A.R.E.บางบทเรียนเน้นการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับทักษะเหล่านี้ในขณะที่ยังมีบทเรียนอื่นๆ เน้นการนำทักษะเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติD.A.R.E. มีลักษณะพิเศษ คือ การใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะเข้าไปทำการสอนในชั้นเรียน การใช้ตำรวจเป็นผู้สอนทำให้สามารถนำประสบการณ์ที่ตำรวจได้พบเห็นจากการปฏิบัติงานมาถ่ายทอดให้นักเรียนได้รับทราบ วิธีการเช่นนี้นอกจากจะทำให้ให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนแล้วยังช่วยพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนและตำรวจอีกด้วย ในขณะที่ตำรวจทำการสอนบทเรียน ครูประจำชั้นจะร่วมรับฟังและกำกับการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมอยู่ด้วย ครูจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้จากหลักสูตร D.A.R.E. ด้วยการนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตรผสมผสานเข้าไปในการเรียนการสอนในภาพรวมสำหรับชั้นเรียนนั้นๆวิธีการเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของ D.A.R.E. ได้ดียิ่งขึ้นและจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการที่นักเรียนจะนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ บทเรียนของ D.A.R.E. ให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับสิ่งเสพติดโดยเน้นสิ่งเสพติดแรกเริ่มเช่น กัญชา สุราและบุหรี่ และสอนทักษะการปฏิเสธโดยใช้บทบาทสมมติและวิธีการอื่นๆ โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนได้ผ่านการปรับปรุงหลักสูตรมาแล้วหลายครั้ง สืบเนื่องมาจากผลของการศึกษาวิจัยที่ให้ข้อมูลที่กระจ่างชัดขึ้นในปัจจุบันหลักสูตรนี้เน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในบทเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ

ความเป็นมาของโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน

อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ พร้อมด้วยอดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก) และคณะได้เดินทางไปเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาดูงานการแก้ไขปัญหาเสพติด ตามคำเชิญของหน่วยปราบปรามยาเสพติดสหรัฐอเมริกา (DEA) ระหว่างวันที่ 11-19 พฤศจิกายน พ.ศ.2541และได้รายงานสรุปผลการเยือนสหรัฐอเมริกา นำเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เพื่อทราบและพิจารณา โดยในประเด็นหนึ่งได้รายงานว่า สหรัฐอเมริกาได้จัดโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน หรือ โครงการ D.A.R.E (Drug Abuse Resistance Education) ขึ้น โดยส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านการฝึกอบรมพิเศษ ไปให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยของยาเสพติด แก่เยาวชนในสถานศึกษา ให้อุ้จักแนวทางการปฏิเสธยาเสพติดอย่างเด็ดขาด และเห็นว่าโครงการลักษณะนี้ ฝ่ายไทยน่าจะนำมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้ โดย โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยา

ติดในเด็กนักเรียนพร้อมที่จะจัดผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ในโอกาสต่อไป กระทรวงมหาดไทย โดยปลัดกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือที่ มท. 0214.3/135 ลงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2542 เรียนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แจ้งว่าตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี รายงานผลการเดินทางเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา ของรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นั้น สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้แจ้งว่า ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พิจารณาแล้ว ได้มีบัญชาว่า เห็นควรให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติฝ่ายปฏิบัติการพิเศษ (พลตำรวจโท นกมล สมบูรณ์ทรัพย์) มีคำสั่งลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2542 ให้กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดดำเนินการให้เป็นไปตามบัญชาของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ภายหลังจากที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ได้รับคำสั่งมอบหมายจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว ก็ได้เริ่มติดต่อประสานงานกับองค์กร D.A.R.E. International ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน ที่ไม่แสวงหากำไรจัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารงาน โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนโดยเฉพาะ ต่อมาไม่นาน โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนของประเทศไทยก็ถือกำเนิดขึ้น

หลักการเบื้องต้นของโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนของประเทศไทย

วศิน สังขารา (2556 : ออนไลน์) โครงการนี้ได้รับอนุมัติจาก พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2542 หลักการสำคัญของ โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน คือ การให้ข้อมูลและทักษะที่จำเป็นกับเด็ก เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้โดยปราศจากยาเสพติดและความรุนแรง สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจ เด็กนักเรียน ครู บิดามารดา และสมาชิกในชุมชนหลักสูตร โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ได้รับการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านสุขศึกษา โดยใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านการฝึกอบรมมาเป็นพิเศษ สอนให้กับเด็กนักเรียน ได้เข้าใจถึงวิธีการในการหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง โดยเน้น

1. การให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับยาเสพติด
2. สอนให้เด็กเกิดทักษะในการตัดสินใจ
3. แสดงให้เด็กมองเห็นถึงวิธีการหลีกเลี่ยงแรงกดดันของกลุ่มเพื่อนร่วมวัย
4. เสนอทางเลือกอื่นให้กับเด็กนอกเหนือจากการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมการขยายตัวของปัญหา ยาเสพติดและลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน

หลักสูตรของ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนของประเทศไทย

เป้าหมาย

หลักสูตรการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนหรือที่เรียกสั้นๆว่า หลักสูตร โครงการ D.A.R.E. เป็นความพยายามร่วมกันของตำรวจ ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร พิเศษของโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน โรงเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเสนอแนะหลักสูตรการให้ความรู้ในห้องเรียนเพื่อป้องกันหรือลดปัญหาการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงในหมู่เด็กและเยาวชน สมุดแบบฝึกหัดของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-5-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และต่อต้านแรงกดดันทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอิทธิพลทำให้พวกเขาหันมาทดลองเสพยา บุหรี่ ภัณฑุชา สารระเหย หรือ ยาเสพติดอื่น ๆ รวมถึงการใช้ความรุนแรงด้วยหลักสูตร ของโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน มีวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีมาใช้เพื่อป้องกันปัญหาการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด หรือการมีปัญหาดังกล่าวอื่น ๆ มีสถานะจิตที่สดชื่น แจ่มใส การวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันยาเสพติด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีจิตใจที่ผ่องใสและสามารถเติบโตได้อย่างมีอิสระ มีสุขภาพที่ดี แม้ว่าจะตกอยู่ในภาวะแวดล้อมที่ค่อนข้างล่อแหลม โดยวิธีการดังกล่าวมุ่งพัฒนาความสามารถทางสังคม ทักษะการติดต่อสื่อสาร ความเคารพในตนเอง การพยายามเข้าใจจุดยืนของผู้อื่น การตัดสินใจ การแก้ไขข้อขัดแย้ง ความเป็นตัวของตัวเอง การรู้จักทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ แทนที่จะใช้ยาเสพติดหรือการมีพฤติกรรมอื่นที่ไม่เหมาะสม

โครงสร้าง

หลักสูตร ของโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ประกอบด้วยหลักสูตรระดับประถมศึกษาตอนปลาย 4-5-6 และ หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1-2-3 ประกอบด้วยหลักสูตรละ 10 บทเรียน แต่ละบท ตำรวจจะใช้เวลาสอนประมาณ 50-60 นาที ควบคู่ไปกับกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่ครูประจำชั้นจะเชื่อมโยงเข้ากับการสอนในวิชาอื่น ๆ ตำรวจที่ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมมาเป็นวิทยากร D.A.R.E. จะได้รับมอบหมายจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้มาสอนในหนึ่งภาคเรียน ละ 2 ห้อง ห้องละ 1 ชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อสอนบทเรียนในแต่ละสัปดาห์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5-6 การเข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร D.A.R.E. ของนักเรียนอาจถือเป็นกิจกรรมเสริมของวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียน เช่น วิชาสุขศึกษา วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ การใช้ภาษา หรือวิชาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ครูประจำชั้นควรช่วยดูแลความเรียบร้อยในชั้นขณะที่ตำรวจทำการสอน และควรจัดให้มีการประเมินผลปลายภาคการศึกษา

สำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมในหลักสูตรโครงการการศึกษา เพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนด้วย

การออกแบบหลักสูตร

การออกแบบหลักสูตรระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์หลักที่ใช้ในหลักสูตร ของโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติด ในเด็กนักเรียนใหม่สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 นอกจากนี้ ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะ ส่งเสริมความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและครูตำรวจ D.A.R.E. ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ความคิด ค่านิยม และทักษะใดที่สำคัญที่สุดที่นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จะต้องเรียนรู้
2. สมมุติฐานและหลักการเกี่ยวกับวิธีการที่ดีที่สุดที่นักเรียนจะเรียนรู้เนื้อหา
3. สมมุติฐานและหลักการเกี่ยวกับวิธีการสอนที่น่าจะส่งเสริมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์มากที่สุด
4. เหตุผลในการใช้ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” เป็นโครงสร้างครอบคลุม หลักสูตรทั้งหมด และวิธีการเนื้อหา วัตถุประสงค์ และกิจกรรมทั้งหมดคณีกรรวมกันด้วยเครื่องมือ จักระเบียนนี้
5. หลักสูตรนี้เชื่อมโยงไปสู่หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีชื่อว่า “การดูแล รับผิดชอบของตนเอง” D.A.R.E. America คาดหวังว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าใจอย่างถูกต้องว่า ความคิด ทักษะ และกิจกรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงไปสู่บทเรียนอย่างไร เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สมมุติฐานและหลักการ

1. หลักสูตรป้องกันที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย การเน้นที่เนื้อหาดังต่อไปนี้
 - 1.1 ความเสี่ยงทางด้านสุขภาพ สังคม กฎหมาย และผลลัพธ์ในระยะสั้นที่เกี่ยวข้องกับการใช้บุหรี่ สุรา กัญชา สารระเหย และยาเสพติดอื่นๆ
 - 1.2 ความเชื่อโดยทั่วไปของนักเรียนเกี่ยวกับปริมาณการใช้ยาเสพติดของเพื่อนมักจะ เบี่ยงเบนจากความจริง แต่นักเรียนสามารถตรวจสอบ ไตร่ตรอง และเปลี่ยนความเชื่อเหล่านี้ได้ ด้วยความเข้าใจปริมาณการใช้ที่ถูกต้อง
 - 1.3 กลยุทธ์ในการสื่อสาร และการแสดงความเชื่อมั่น การปฏิเสธ และทักษะในการต่อต้านอื่น ๆ เป็นหัวใจของความสามารถในการจัดการกับความปรารถนาและแรงกดดันให้ใช้ ยาเสพติด
 - 1.4 กลยุทธ์ในการป้องกันยาเสพติดที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัย

- 1.5 ความร่วมมือของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน
- 1.6 การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเวลาหลายปี
- 1.7 กิจกรรมที่นักเรียนเห็นว่าเป็นไปได้จริงและดึงให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วม
- 1.8 เวลาที่พอเพียงสำหรับการฝึกฝนและการอภิปรายในห้องเรียนอย่างลึกซึ้ง
2. ทรรศนะและวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 - 2.1 นักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ต้องการมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว โดยมีผู้ใหญ่ที่เป็นหลัก ให้ข้อคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์
 - 2.2 นักเรียนในระดับนี้ต้องการพูดคุยและศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาที่เป็นจริง
 - 2.3 นักเรียนเป็นวัยรุ่นในช่วงต้น ซึ่งต้องการให้ผู้อื่นให้เกียรติ
 - 2.4 วัสดุอุปกรณ์และบทเรียนจำเป็นต้องมีความเหมาะสมในการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน
 - 2.5 นักเรียนต้องการมีสัมพันธภาพที่ปลอดภัยและได้รับการกำจุนจากผู้ใหญ่
 - 2.6 เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันในเรื่องส่วนตัว สังคม และวัฒนธรรม พวกเขาจึงเรียนรู้ได้ในหลายลักษณะ ดังนั้น กิจกรรมในการเรียนรู้จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าถึงได้หลายวิธี
 - 2.6 นักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สามารถพัฒนาทักษะในด้านการสื่อสาร สังคม การแสดงความเชื่อมั่น และการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถต่อต้านแรงกดดันให้ใช้ยาเสพติด หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผู้อื่น
3. ทฤษฎี / วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กนักเรียน ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แสดงให้เห็นว่า
 - 3.1 ต้องการรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและได้รับการยอมรับจากเพื่อน
 - 3.2 สามารถเข้าใจทรรศนะของผู้อื่น (เน้นที่ตัวเองน้อยลง)
 - 3.3 สามารถรวมปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่คงที่เข้าไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ
 - 3.4 สามารถเข้าใจและใช้กฎของตรรกะ
 - 3.5 กระตือรือร้น อยากรู้ และมีความปรารถนาที่จะสำรวจ
 - 3.6 เริ่มยอมรับผิดชอบต่อพฤติกรรม
 - 3.7 เรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือและสนุกสนานกับการตัดสินใจของกลุ่ม
 - 3.8 ชอบคุยและแสดงความคิดเห็น
 - 3.9 มีแนวโน้มที่จะหาแรงสนับสนุนจากทั้งเพื่อนและผู้ใหญ่ที่เป็นหลัก

4. ทฤษฎี/วิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและกลยุทธ์ในการเรียนรู้ซึ่งสนับสนุนการเรียนรู้ดังกล่าว แสดงความให้เห็นว่า

4.1 ประสบการณ์ในชีวิตของนักเรียนและสิ่งแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเชื่อหลักและวิธีการมองโลก รวมทั้งวิธีการให้ความหมายแก่สิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ด้วย

4.2 ข้อมูลและทักษะใหม่ๆต้องเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นที่นักเรียนมีอยู่แล้ว เพื่อจะนำเข้าไปรวมอยู่ในการรับรู้ของบุคคลคนนั้น

4.3 ประสบการณ์ที่มาจากการเล่นมือทำและการคิดด้วยตนเองส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการด้านความเข้าใจและความเชื่อใหม่ที่ขยายออกไป

4.4 การพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ที่เป็นหลักส่งเสริมให้เกิดการตรวจสอบ การทบทวน การรวมความคิดเห็นและความเชื่อเข้าด้วยกัน

4.5 ผู้หญิง ชนกลุ่มน้อย และนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกคน โดยได้รับเกียรติอย่างเท่าเทียมกัน

4.6 ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องให้เกียรติและสนับสนุนความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

4.7 ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องเห็นคุณค่าของทัศนคติที่เปิดกว้างและการตรวจสอบความคิดเห็น/ความเชื่อในเชิงพินิจพิเคราะห์

เกณฑ์ในการออกแบบหลักสูตร

จากการค้นคว้าวิจัยและทฤษฎีที่ได้สรุปมาข้างต้นนั้น ได้มีการสร้างเกณฑ์ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรการศึกษานี้ ถึงแม้ว่าการออกแบบหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เหมือนกันทั่วประเทศ แต่ปัญหาเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ และกลยุทธ์จะต้องเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรมสังคมของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนด้วย ซึ่งนั่นหมายความว่า ในบางกรณี เจ้าหน้าที่สำรวจอาจจะเลือกวัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม และกลยุทธ์ในการสอนที่แตกต่างออกไปตามความเหมาะสมกับนักเรียนมากกว่าในขณะที่ยังยึดตามจุดมุ่งหมายและเกณฑ์การออกแบบนี้อยู่ การสอนโดยการบรรยายอย่างต่อเนื่อง 5 นาทีหรือมากกว่านั้น ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรนี้

ลักษณะหลักที่โดดเด่นของการออกแบบหลักสูตรนี้ คือ การใช้โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ซึ่งได้แก่ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” ข้อมูลหลักการ และทักษะ รวมทั้งกิจกรรมในหลักสูตรนี้ได้รับการออกแบบ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหาส่วนตัวปัญหาทางสังคมที่ยุ่งยากเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดเพื่อให้นักเรียนสามารถทำการตัดสินใจดำเนินการตามนั้นได้ โดยอาศัยข้อมูลผลประโยชน์สูงสุดสำหรับ

ตนเองเป็นหลัก เราพยายามที่จะจัดหาช่องทางไปสู่ทักษะเหล่านี้ให้กับนักเรียนในลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ โดยใช้กลยุทธ์ในการสอนที่มีประสิทธิผลและเป็นจริงในสายตาของนักเรียน จุดมุ่งหมายคือการดึงให้นักเรียนเข้ามาส่วนร่วมกับสถานการณ์ที่เป็นจริง และใช้ข้อมูลที่มีอยู่อภิปรายอย่างละเอียดเกี่ยวกับผู้อื่น รับสถานการณ์มาเป็นของตนเอง และตัดสินใจเลือกทำอย่างอื่น พร้อมรับผิดชอบในการตัดสินใจนั้น นอกจากการอภิปรายอย่างกว้างขวางแล้ว นักเรียนยังมีโอกาสอีกมากมายในการ “ทดลอง” วิธีการที่ต่อต้านแรงกดดันจากเพื่อนและความรู้สึกภายในที่ต้องการจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนว่า “เท่”

เกณฑ์ต่อไปนี้ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการออกแบบหลักสูตรหลัก การ และสมมุติฐานที่ได้มาจากการค้นคว้าวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาบทเรียนการสอนในลักษณะที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจและทักษะสำหรับ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” ได้

1. ข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าวิจัย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี สุรา กัญชา และสารระเหยจะ ได้มาจากการศึกษาวิจัยล่าสุดในขณะที่ยังกำลังแก้ปัญหาที่มีการใช้แรงกดดันให้เสพยา
2. เน้นที่ปัญหา คือ โครงสร้างหลักของเนื้อหาและกิจกรรมของนักเรียนอยู่ในรูปของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยทั่วไป จะเป็นปัญหาที่มีการใช้แรงกดดันให้เสพยาเสพติด
3. ปัญหาที่แท้จริง คือ ประเด็นและปัญหาที่วัยรุ่นหลายคนเผชิญ เมื่อพวกเขาถูกกดดันให้ลองบุหรี ดื่มสุรา เสพยาหรือสารระเหย เป็นตัวอย่างของปัญหาที่แท้จริงที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เผชิญ
4. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ คือ นักเรียนจะมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาการอภิปรายในเชิงลึกต้องพิจารณาวิเคราะห์ และเล่นบทบาทสมมุติกับผู้อื่น
5. โครงสร้างแบบต่อยอด คือ แนวความคิดและทักษะจะต้องมีการทบทวนตลอด 10บท โดยจะมีการแนะนำทักษะ ทบทวน และฝึกฝนสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ
6. การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น คือ กิจกรรมจะสะท้อนภาพของวิธีการดึงให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม (กลุ่มเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม การอภิปรายอย่างละเอียด โดยทุกคนในชั้น การเล่นบทบาทสมมุติ ฯลฯ) เพื่อแสดงทักษะและแนวความคิดที่กำลังเรียนอยู่ และการแก้ปัญหา/การตัดสินใจ ในกลุ่ม ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้คอยแนะแนวในการทำกิจกรรมเหล่านี้
7. ครูในฐานะคู่หู คือ เนื่องจากในเกือบทุกบท ส่วนใหญ่จะมีการดึงนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมโดยตรงของครูประจำชั้นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากของแต่ละบทเรียน

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เป้าหมายของหลักสูตรโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนทั้งหลักสูตร คือ การลด/ขจัดการค้ายา บุหรี่และยาเสพติดอื่น ๆ รวมทั้งการใช้พฤติกรรมที่รุนแรงของวัยรุ่น หลักสูตรโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เป็นชุดแรกในองค์ประกอบสามส่วน (อีกสองส่วน ได้แก่ หลักสูตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 โดยหลักสูตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 หลักสูตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรเสริมหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาความสามารถที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในการดูแลรับผิดชอบชีวิตของตนเอง โดยเน้นไปที่การใช้ยาเสพติดเป็นพิเศษ วัตถุประสงค์ดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. นักเรียนจะเข้าใจถึงความเสียหายทางด้านร่างกาย ความรู้สึก สังคม กฎหมาย และผลกระทบของการค้ายา บุหรี่ กัญชา และสารระเหยที่มีต่อสมองและร่างกายที่กำลังพัฒนาของเขา
2. นักเรียนจะเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของความเชื่อโดยทั่วไปของเพื่อนในชั้นเรียนกับข้อมูลจากสถาบันแห่งชาติเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ และแก้ไขความเข้าใจ/ความเชื่อที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับจำนวนของเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด
3. นักเรียนจะมีความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ดีต่างๆ ที่พวกเขาสามารถทำได้ในโรงเรียนและชุมชน (พฤติกรรมที่ดีต่อสังคม) ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด และนักเรียนจะเลือกทำกิจกรรมที่ดีเหล่านั้นแทนการใช้ยาเสพติด
4. นักเรียนจะเข้าใจว่า กลยุทธ์ในการปฏิเสธ ทักษะในการสื่อสารที่ดี รวมทั้งทักษะในการแสดงออกอย่างมั่นใจและการโต้ตอบเป็นอย่างไร และสามารถประยุกต์ใช้ทักษะเหล่านั้นในลักษณะที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงต่างๆ ได้

มาตรฐานสุขศึกษาแห่งชาติ

หลักสูตรโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนสำหรับระดับประถมศึกษาเน้นการสอนและการฝึกฝนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ห่างไกลจากยาเสพติด ด้วยการปรับและบรรจุมาตรฐานสุขศึกษาแห่งชาติเข้าไว้ในเนื้อหาและโอกาสในการเรียนรู้ ซึ่งเหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ตามหลักสูตรโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนจะมีการสอนบทเรียน 1 บทต่อหนึ่งสัปดาห์ในหนึ่งภาคการศึกษา ซึ่งโครงร่างของหลักสูตรมีสาระสำคัญและรายละเอียด จำนวน 10 บท พอสรุปได้ดังนี้

บทเรียนที่ 1 วัตถุประสงค์และภาพรวมของหลักสูตรโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน

แนวคิด

เพื่ออธิบายถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนและเพื่อศึกษาการใช้ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” ในการแก้ปัญหา

วัตถุประสงค์

นักเรียนจะสามารถพูดถึงสาระสำคัญของหลักสูตร โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ด้วยคำพูดของตัวเองได้รวมทั้งให้นักเรียนจะอธิบายถึงขั้นตอนของ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” ได้

บทเรียนที่ 2 บุหรี่กับนักเรียน

แนวคิด

เพื่อช่วยนักเรียนให้เข้าใจถึงความจริงที่ว่า มีวัยรุ่นน้อยคนที่สูบบุหรี่และเพื่อช่วยนักเรียนให้สามารถพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับบุหรี่และผลร้ายของมัน

วัตถุประสงค์ นักเรียนจะใช้ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.”

1. เพื่อระบุผลร้ายของบุหรี่ที่มีต่อร่างกายได้อย่างน้อยห้าประการ
2. เพื่อใช้รูปแบบการตัดสินใจ ซึ่งมุ่งไปที่จุดแข็ง ความจำเป็น และภัยต่อร่างกายจากการใช้ยาเสพติด
3. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของความเชื่อ “โดยทั่วไป” เกี่ยวกับการสูบบุหรี่
4. เพื่อวิเคราะห์ว่า ความเชื่อส่วนตัวเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ถูกต้องหรือไม่
5. เพื่อรู้และแก้ความเข้าใจที่ผิดของตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่
6. เพื่อเปรียบเทียบตัวเลขประมาณการของตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นกับตัวเลขที่มาจากรายงานสำรวจทั่วประเทศ

บทเรียนที่ 3 ม่านควัน

แนวคิด

เพื่อช่วยนักเรียนให้เข้าใจบทบาทของโฆษณาในการส่งเสริมการสูบบุหรี่ช่วยนักเรียนให้สามารถพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับผลร้ายของกัญชาและเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างผลร้ายของกัญชาและบุหรี่ต่อร่างกาย

วัตถุประสงค์

นักเรียนจะสามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของโฆษณาที่มีต่อการขายบุหรี่และนักเรียนจะฝึกฝน ให้คำจำกัดความ และประเมินส่วนหนึ่งของ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.”

บทเรียนที่ 4 สุรากับนักเรียน

แนวคิด เพื่อช่วยนักเรียนให้แสดงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในเรื่องข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุราและผลร้ายของมันเพื่อช่วยนักเรียนให้เข้าใจถึงความจริงที่ว่า มีวัยรุ่นจำนวนน้อยคนที่ดื่มสุรา

วัตถุประสงค์ นักเรียนจะใช้ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.”

1. เพื่อระบุผลร้ายของสุราที่มีต่อร่างกายและสมองอย่างน้อยห้าประการ
2. เพื่อใช้ “รูปแบบการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” ซึ่งเน้นที่จุดแข็ง ความจำเป็น และผลดี

ต่อสุขภาพของการไม่ดื่มสุรา

3. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของความเชื่อ “โดยทั่วไป” เกี่ยวกับการดื่มสุรา
4. เพื่อวิเคราะห์ว่า ความเชื่อส่วนตัวของคุณเกี่ยวกับการดื่มสุราถูกต้องหรือไม่
5. เพื่อรู้และแก้ความเข้าใจที่ผิดของตนเองเกี่ยวกับการดื่มสุรา
6. เพื่อเปรียบเทียบตัวเลขประมาณการของคุณเกี่ยวกับการดื่มสุราของวัยรุ่นกับตัวเลขที่มาจากรายงานการสำรวจทั่วประเทศ

บทเรียนที่ 5 ความจริง

แนวคิด เพื่อช่วยนักเรียนให้สามารถระบุผลร้ายของสารระเหย เพื่อช่วยนักเรียนให้สามารถระบุทางเลือกแทนการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติดอื่น ๆ และ เพื่อช่วยนักเรียนให้สามารถวัดผลโฆษณาสุราและผลกระทบของโฆษณานั้นในการส่งเสริมให้วัยรุ่นดื่มสุรา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระบุผลร้ายของสารระเหยต่อร่างกาย
2. เพื่อให้รู้และอธิบายผลกระทบที่ร้ายแรงของโฆษณาสุรา
3. เพื่อระบุทางเลือกห้าทางเลือกแทนการใช้ยาเสพติด

บทเรียนที่ 6 รากฐานของมิตรภาพ

เป้าหมาย นักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงทักษะในการสื่อสาร เพื่อสร้างและดำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีไว้ รวมทั้งนักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างและดำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีไว้

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนจะอธิบายคุณสมบัติสามประการของมิตรภาพในเชิงบวกและเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนในสังคม
2. นักเรียนจะใช้ “รูปแบบในการตัดสินใจแบบ D.A.R.E.” เพื่อตอบโต้กับแรงกดดันจากเพื่อน
3. นักเรียนจะระบุแรงกดดันจากเพื่อนประเภทต่างๆ
4. นักเรียนจะระบุคุณสมบัติของเพื่อนที่ดี (มาตรฐานสุขภาพแห่งชาติ)

บทเรียนที่ 7 การรวมทุกสิ่งเข้าด้วยกัน

เป้าหมาย นักเรียนจะสามารถแสดงทักษะ เพื่อหลีกเลี่ยงและต่อต้านแรงกดดันให้ใช้ยาเสพติดได้

วัตถุประสงค์

1. ระบุวิธีปฏิเสธข้อเสนอให้ใช้ยาเสพติดได้อย่างน้อยห้าวิธี
2. แสดงรูปแบบในการโต้ตอบอย่างมั่นใจ เมื่อต้องปฏิเสธข้อเสนอให้ใช้ยาเสพติด
3. แสดงความสามารถในการประยุกต์ใช้ขั้นตอนในการตัดสินใจกับประเด็นและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น

บทเรียนที่ 8 การกระทำของแต่ละคน

เป้าหมาย นักเรียนจะระบุแรงกดดันจากภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด, นักเรียนจะประยุกต์ใช้ขั้นตอนในการตัดสินใจกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแรงกดดันจากภายในได้และนักเรียนจะตั้งกระทู้สิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดไว้ใน “รายงาน D.A.R.E.”

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนจะแสดงทักษะในการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแรงกดดันจากภายใน
2. นักเรียนจะสามารถระบุสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อแรงกดดันจากภายในเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดได้
3. นักเรียนจะเขียนรายงานที่บอกว่าเขาได้เรียนรู้อะไรจากหลักสูตร โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน และเขามีแผนที่จะใช้ความรู้นั้นอย่างไรในอนาคต

บทเรียนที่ 9 ฝึก ฝึก และฝึก

เป้าหมาย นักเรียนจะให้คำมั่นสัญญาว่า จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงทักษะในการปฏิเสธการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติดอื่นๆ นักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงความรู้

เกี่ยวกับหลักสูตรโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน และนักเรียนจะแสดงถึงความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการตัดสินใจ

วัตถุประสงค์

1. นำเสนอวิธีการที่อย่างน้อยห้าประการ ในการแสดงความจำเป็น ความต้องการ และความรู้สึก
2. ฝึกทักษะในการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง เพื่อส่งเสริมสุขภาพ
3. วัดผลและสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ ด้วยการเขียนรายงานเกี่ยวกับทักษะที่ได้เรียนรู้ในหลักสูตรโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ผ่านขั้นตอนในการตัดสินใจ

บทเรียนที่ 10 กิจกรรมพิเศษ

เป้าหมาย เพื่อจัดกิจกรรมในวันปิดโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนที่เหมาะสม เพื่อชมเชยความสำเร็จของนักเรียนแต่ละคน และเพื่อต่อยอดความรู้และทักษะที่พวกเขาได้เรียนรู้มา

วัตถุประสงค์ นักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันปิดโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ที่เหมาะสม ซึ่งชมเชยความสำเร็จของนักเรียนแต่ละคน และต่อยอดความรู้และทักษะที่พวกเขาได้เรียนรู้มา

1.2 แนวความคิดโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

หลักการและเหตุผล

ตามปัญหาด้านยาเสพติด ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่มีความรุนแรง และขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา สร้างความวิตกกังวลแก่สังคมอย่างมาก ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้าสู่สถานศึกษาพบเห็นอย่างชัดเจนตามที่เป็นข่าวในปัจจุบันเนื่องจากวัยรุ่นเป็นกลุ่มชอบลองสิ่งแปลกใหม่ ง่ายต่อการชักจูงให้เสพยาเสพติดอันเป็นสาเหตุใหญ่ของปัญหาสังคมในอนาคต

นโยบายเร่งด่วน ของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก กำหนดให้การแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดเป็น“วาระแห่งชาติ” โดยยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และ ผู้ประพฤติมิชอบ โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ยึดหลักผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งมีกลไกติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันปัญหาด้วยการแสวงหาความร่วมมือเชิงรุกกับต่างประเทศในการควบคุมและสกัดกั้นยาเสพติด สารเคมี

และสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดที่ลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยภายใต้การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งดำเนินการป้องกัน กลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยการรวมพลังทุกภาคส่วนเป็นพลังแผ่นดินในการต่อสู้กับยาเสพติดรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกันภัยด้านยาเสพติด ว่าด้วยเรื่องรั้วโรงเรียน และศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.) ได้มีมติเห็นชอบกับการกำหนดแนวยุทธศาสตร์และขั้นตอนการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด (Roadmap) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลังแผ่นดินและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายให้เกิดความยั่งยืนทุกพื้นที่ทั้งนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้าน (Potential DemandX มุ่งสัมฤทธิ์ต่อการที่ กลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติดมีภูมิคุ้มกันและสามารถดำรงความเข้มแข็ง ในการต่อต้านยาเสพติดของพลังแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นการป้องกันยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน และการดำรงแผ่นดินในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน และการดำรงพลังแผ่นดินในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดทั้งในระดับชุมชน โรงเรียนสถานประกอบการ ด้วยการเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตสำนึกและเจตคติของประชาชนให้เข้าใจถึงพิษภัยของยาเสพติด สามารถดูแลตนเอง เพื่อนฝูง ครอบครัว และชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติดทุกประเภท

กองการศึกษา เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับสถานีตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน (D.A.R.E.ประเทศไทย) อันเป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้หลักการป้องกันนำหน้าการปราบปราม และมุ่งเน้นกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติดให้มีภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยใช้ปรัชญาของการศึกษาแผนใหม่ที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ตลอดจนจัดให้มีกิจกรรมที่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กอีกด้วย โดยลักษณะของโครงการคือจัดให้ข้าราชการตำรวจที่สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรตำรวจ D.A.R.E. (ครูตำรวจ D.A.R.E.) เข้าทำการฝึกอบรมให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบตามเนื้อหาสาระของหลักสูตร โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนอย่างน้อย 2 ห้องเรียนต่อภาคเรียน สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 13 สัปดาห์ต่อเนื่องกันเพื่อให้เด็กนักเรียนรู้จักวิธีหลีกเลี่ยงและปฏิเสธการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง ทั้งนี้โครงการดังกล่าวได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพมหานคร

จากการประเมินโครงการ โดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ ได้รับการยอมรับจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ เด็กนักเรียนที่เข้ารับการอบรม ครูประจำชั้น/ครู

ประจำวิชา ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครองโดยต่างก็เห็นถึงคุณค่าและประสิทธิภาพของโครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเด็ก และเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีมติให้นำโครงการ ดังกล่าวเข้าสอนทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาของเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ผล อย่างยั่งยืน
2. เพื่อควบคุมการขยายตัวของปัญหา ยาเสพติดและลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดใน โรงเรียน
3. ให้เด็กนักเรียนมีทักษะในการหลีกเลี่ยงและปฏิเสธการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง
4. เพื่อให้ทุกภาคส่วนของชุมชนมีจิตสำนึกร่วมในการต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน

วิธีการดำเนินการ

ครุฑารวจ D.A.R.E. ประสานกับผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่เพื่อขออนุญาตนำโครงการเข้า สอนเด็กนักเรียน พร้อมทั้งจัดทำแผนการสอนตามโครงการรวม 10 ชั่วโมง โดยปรากฏ วัน เวลา ที่ จะเข้าสอนอย่างชัดเจน พร้อมสอนพิเศษเพิ่มเติมอีก 3 ชั่วโมงรวม 13 ชั่วโมงโดยให้สามารถ ดำเนินการตามแผนการสอนและปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัดได้ตามปกติ ครุฑารวจ D.A.R.E. ดำเนินการสอนตามแผนการสอน ทั้งนี้ให้จัดทำบันทึกการสอนทุกครั้งที่ทำ การสอนโดยให้ปรากฏความเห็น พร้อมลายมือชื่อของครูประจำวิชาหรือครูประจำชั้นที่เข้ารับ การสอนในแต่ละชั่วโมง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดใน โรงเรียนชะลอตัวและลดลงจนไม่เกิดปัญหา การแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน
2. นักเรียนมีทักษะในการหลีกเลี่ยงและปฏิเสธการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงสร้าง รูปแบบความร่วมมือจากส่วนต่างๆของสังคมในการแก้ไขปัญหาเสพติด
3. นักเรียน ผู้ปกครอง จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน รู้เรื่องยาเสพติดและรู้จักป้องกัน ตัวเองให้พ้นภัยจากพิษภัยยาเสพติด

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

2.1 ความหมายของยาเสพติด

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 ได้ให้ความหมายของยาเสพติดให้โทษว่า หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ นิด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อย่างรุนแรงตลอดเวลา ทำให้สุขภาพ โดยทั่วไปทรุดโทรม ยาเสพติดให้รวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็น หรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษด้วย หรืออาจใช้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2543 (2543 : 1-2)

ในด้านความหมายของยาเสพติดนั้น ได้มีผู้ที่ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้ สุวัฒน์ ชีรวาณิช (2547 : 15) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาเสพติดหมายถึง ยาหรือสารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ นิด หรือด้วยวิธีใดก็ตาม ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะสังเกตลักษณะสำคัญได้ 4 ประการดังนี้

1. มีความต้องการที่จะเสพยาอยู่นั้นอยู่ตลอดเวลา แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ
2. ต้องเพิ่มขนาดของยาที่เสพมากขึ้น
3. มีอาการอยากยาหรือหิวยาได้เมื่อขาดยา (บางคนอาจมีอาการถอนยาเมื่อขาดยา)
4. สุขภาพทั่วไปทรุดโทรม

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2553 : 12) อ้างถึง องค์การอนามัยโลก ได้ให้นิยามของยาเสพติดไว้ว่า ยาเสพติดคือ สารหรือยาที่ซึมซาบเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีรับประทาน ดม สูบ นิดติดต่อกัน ระยะเวลาหนึ่งแล้ว ทำให้มีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับในลักษณะดังนี้

1. มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพยาหรือสารนั้นต่อไป
2. มีความโน้มที่จะต้องเพิ่มปริมาณหรือสารนั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ
3. เมื่อหยุดใช้ยาหรือสารนั้นจะเกิดอาการของการอดยาหรือเลิกยา
4. ผู้ที่ใช้ยาหรือสารนั้นเป็นเวลานาน จึงทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพทั้งทางร่างกาย

และจิตใจ

ดังนั้น ยาเสพติดหมายถึง ยาเสพติดที่ได้มาจากพืช หรือยาเสพติดที่ได้ผ่านกระบวนการทางเคมี แล้วผู้ที่เสพนำมา กิน ดม สูบ นิด ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ และ

ต้องการที่จะเสพหรือเพิ่มปริมาณขึ้นตลอดเวลา แล้วจะมีอาการถอนยา หรืออยากยา เมื่อไม่มียาให้เสพ

2.2 ประเภทของยาเสพติด

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 แบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษเป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
2. ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)
3. ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ตาม มาตรา 43 เช่น ยาแก้ไอผสมโคเดอีน (Codeine Cough Syrup)
4. ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)
5. ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา ฝิ่น กระเทียม

สรุปได้ว่า สิ่งเสพติดไม่ว่าจะมีฤทธิ์ร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ตาม ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของมนุษย์ไม่มากก็น้อย ทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัว บุคคลรอบข้างเป็นต้น พิษภัยของยาเสพติดในส่วนของยาเสพติดที่ทำให้เกิดพิษภัยต่อร่างกาย สามารถแยกเป็นชนิดได้ดังนี้

2.3 ข้อมูลของสารเสพติดที่ศึกษาวิจัย

2.3.1 บุหรี่ มีสารต่างๆ หลายชนิด แต่สารที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเสพติดคือ นิโคติน เป็นสารแอลคาลอยด์ที่ไม่มีสี นิโคติน 30 มิลลิกรัมสามารถทำให้คนตายได้ บุหรี่ธรรมดาหนึ่งจะมีนิโคตินอยู่ราว 15-20 มิลลิกรัม ก็คือจำนวนนิโคตินในบุหรี่ 2 มวน สามารถทำให้คนตายได้ในทันที แต่การที่สูบบุหรี่ติดต่อกันหลายมวนแล้วไม่ตาย ก็เพราะว่านิโคตินในควันบุหรี่ เป็นส่วนน้อยที่เข้าสู่ร่างกายของผู้สูบ

สารพิษในควันบุหรี่

ใ้สูบบุหรี่นั้น ทำจากใบยาสูบตากแห้ง นำไปผ่านกระบวนการทางเคมี และมีการเพิ่มสารอื่น ๆ ควันบุหรี่ประกอบด้วย สารเคมีมากกว่า 4,000 ชนิด ซึ่งในจำนวนนั้นมีสารเคมีจำนวนมากที่เป็นสารพิษ สารที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม และสารก่อมะเร็ง สารเคมีที่เป็นองค์ประกอบได้แก่

อะซีโตน (Acetone)	แนฟทิลลามีน (Naphthylamine)
ไพรีน (Pyrene)	เมทานอล (Methanol)
ไดเมทิลไนโตรซามีน (Dimethyl Nitrosamine)	แนฟทาลีน (Naphthalene)
คาร์บอนมอนอกไซด์ (Carbon Monoxide)	แคดเมียม (Vsfmium)
เบนโซไพรีน (Benzopyrene)	ไวนิลคลอไรด์ (Vinyl Chloride)
ไฮโดรเจนไซยาไนด์ (Hydrogen Cyanide)	นิโคติน (Nicotine)
แอมโมเนีย (Ammonia)	อาร์เซนิก (Arsenic)
ไดเบนแซกคริดีน (Dibenzacridine)	บิวเทน (Butane)
สารกัมมันตภาพรังสี (Polonium-210)	ฟีนอล (Phenol)
ยาฆ่าแมลง (DDT)	

2.3.2 กัญชา (Cannabis , Marihuana ,Genja) กัญชาเป็นพืชล้มลุกจำพวกหญ้าขึ้นได้ง่ายในเขตร้อนลำต้นสูงประมาณ 2-4 เมตร ลักษณะใบจะแยกออกเป็นแฉก ประมาณ 5-8 แฉก คล้ายใบมันสำปะหลัง ที่ขอบใบทุกใบจะมีรอยหยักอยู่เป็นระยะ ๆ ออกดอกเป็นช่อเล็ก ๆ ตามง่ามของกิ่งและก้าน ส่วนที่คนนำมาเสพได้แก่ ส่วนของกิ่ง ก้าน ใบและยอดช่อดอกกัญชา โดยนำมาตากหรืออบแห้งแล้วบดหรือ หั่นให้เป็นผงหยาบ ๆ จากนั้นจึงนำมาอัดใส่ บุหรี่ (แตกต่างจากบุหรี่ปั่วไปที่ใส่บุหรี่ปั่วจะมีสีเขียวแต่ใส่ยาสูบที่มีสีน้ำตาล และขณะจุดสูบบอกกลิ่นเหมือนหญ้าแห้งไหม้ไฟ หรืออาจสูบด้วยกล้องหรือบ้องกัญชา บ้างก็ใช้เคี้ยว หรือผสมลงในอาหารรับประทานปัจจุบันรูปแบบของกัญชาที่พบนอกจากจะพบในลักษณะของกัญชาสด กัญชาแห้งอัดเป็นแท่งเป็นก้อนแล้วยังอาจพบในรูปแบบของ “น้ำมันกัญชา” (Hashish Oil) ซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวสีน้ำตาลเข้ม หรือสีดำได้จากการนำกัญชามาผ่านกระบวนการสกัดหลาย ๆ ครั้ง จึงได้เป็นน้ำมันกัญชาที่มี ปริมาณสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทสูงถึง ร้อยละ 20-60 หรืออาจพบในลักษณะของ “ขางกัญชา” (Hashish) เป็นขางแห้งที่ได้จากใบและยอดช่อดอกกัญชาซึ่งโดยทั่วไปจะมีฤทธิ์แรงกว่ากัญชาสด ร้อยละ 4-8 กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษที่ออกฤทธิ์หลายอย่างต่อระบบประสาทส่วนกลาง คือ ทั้งกระตุ้นประสาท กดประสาทและหลอนประสาท สารออกฤทธิ์ที่อยู่ในกัญชามีหลายชนิด แต่สารที่สำคัญที่สุดมีฤทธิ์ต่อสมอง และทำให้ร่างกาย อารมณ์ และจิตใจเปลี่ยนแปลงไป คือ เตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydro Cannabinol) หรือ THC ที่มีอยู่มากในส่วนของยอดช่อดอกกัญชา สาร THC นี้ ในเมื่อดูดจะออกฤทธิ์ กระตุ้นประสาท ทำให้ผู้เสพตื่นเต้น ช่างพูดและหัวเราะตลอดเวลา ต่อมาจะกดประสาททำให้ผู้เสพมีอาการคล้ายเมาสุราอย่างอ่อน ๆ เชื่องซึมและง่วงนอน หากเสพเข้าไปในปริมาณมาก ๆ จะหลอนประสาททำให้เห็นภาพ ลวงตา หูแว่ว ความคิดสับสนควบคุมตนเองไม่ได้ ชื่อเรียกอื่น ๆ เนื้อ ไทยสติ๊ก (Thai-stick) โดยเฉพาะผู้ที่เสพมาเป็นระยะเวลาไม่นานมักจะ

มีการเสพในปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งส่วนมากจะใช้ทั้งใบมา้วนสูบ หรือนำใบและดอกมาปั่นเป็นผงใส่ในบุหรี่หรือสูบด้วยกล้อง หรือไม่ก็ผสมกับอาหาร จะทำให้ผู้กินรู้สึกมีรสชาติ ถ้าหากใช้สูบกลิ้นของกัญชาจะคล้าย ๆ กลิ่นเชือก หรือหญ้าคาไหม้

กัญชาเป็นยาเสพติดที่ฤทธิ์ต่อระบบประสาทของบุคคลแตกต่างกัน บางรายใช้เล็กน้อยก็เกิดอาการเป็นพิษ บางรายใช้มากก็ไม่มียะไรเกิดขึ้น แต่ถ้าเป็นพิษจะมีอาการสั่นของกล้ามเนื้อ หัวใจเต้นเร็ว มีเสียงในหู รู้สึกร้อนที่ศีรษะ มึนงง มือเท้าเย็น ม่านตาขยาย หายใจไม่สะดวก อาการมากขึ้นจะคลื่นไส้ อาเจียน ตื่นเต้นกระสับกระส่าย อารมณ์และความนึกคิดสับสน การตัดสินใจและสมาธิเสีย การรับรู้ในประสาทสมองผิดปกติ คมสติไม่อยู่ เกิดอาการ โรคจิตขึ้น ผู้ที่เสพมานานจึงมักจิตใจและสมาธิเสีย การรับรู้ในประสาทสมองผิดปกติ คมสติไม่อยู่ เกิดอาการ โรคจิตขึ้น ผู้ที่เสพมานานจึงมักจิตใจเสื่อมและเป็นโรคจิตไปในที่สุด ปัญหาจึงมีว่าแทนที่จะต้องรักษาการติดยาเสพติดอย่างเดียว กลายเป็นว่าต้องรักษาโรคจิตไปด้วย ซึ่งทำให้ยุ่งยากต่อการรักษายิ่งขึ้น

2.3.3 กระท่อม (Kratom) เป็นยากระตุ้นประสาทมีอยู่ในประเทศไทยและประเทศอินเดียเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางมีแก่น และเป็นไม้เนื้อแข็งในตระกูล “รูบิเอซี” ใบสีเขียวหรือสีแดงเรื่อ ๆ หนาทึบ ลักษณะคล้ายกระดังงาไทยหรือฝรั่ง ขึ้นง่ายในฤดูฝน การเสพกระท่อมนั้นใช้ใบมาเคี้ยวโดยลอกก้านและเส้นใบออกเสียก่อน เหลือแต่เนื้อใบแท้ ๆ หรือไม่ก็เอาใบตากแดดจนแห้งกรอบแล้วมาปั่นเป็นผงชงกับน้ำร้อนครั้งละ 1 ช้อนชา ดื่มแทนน้ำชาหรือกินทั้งผง ใบกระท่อมมีรสขมและฝื่อนคอ ฤทธิ์ของกระท่อมมาจากอัลคาลอยด์ที่มีชื่อว่า ดิตราจินา ทำให้กระตุ้นประสาทคล้ายๆ โคลเคน หรือใบโคคา เวลาเสพจะเกิดความชุ่มชื้น ไม่ค่อยเหน็ดเหนื่อย มีนชา หายปวดเมื่อยได้ชั่วคราว แต่เมื่อเสพมาก ๆ เข้าก็จะเกิดการกดประสาท กระวนกระวาย คลื่นไส้ อายากยาเหมือนฝิ่น และคลุ้มคลั่งเป็นโรคจิตได้ง่ายเหมือนกัญชา

2.3.4 สุราและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ (liquor หรือ spirit) หมายถึงน้ำเมาที่ได้จากการกลั่นสารบางประเภท อาทิ เอทิลแอลกอฮอล์ และเมรัย คือ น้ำเมาที่เกิดจากการหมักหรือแช่ให้เกิดสารบางประเภท เมื่อดื่มแล้วสารนั้นจะออกฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง หากดื่มไม่มากอาจรู้สึกผ่อนคลายเนื่องจากสารกดจิตได้สำนึกที่คอยควบคุมตนเองทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น แต่เมื่อดื่มมากขึ้นก็จะกดสมองบริเวณอื่น ๆ ทำให้เสียการทรงตัว พูดไม่ชัด จนแม้กระทั่งหมดสติในที่สุด คู่กับ "เมรัย" อันเป็นเครื่องดื่มที่มีฤทธิ์อย่างเดียวกัน แต่ผลิตจากการหมักหรือแช่ให้เกิดสารบางประเภททั้งสุราและเมรัยเรียกโดยภาษาปากว่า "เหล้า" ประเทศต่าง ๆ ได้วางกฎเกณฑ์สำหรับการผลิต การขาย และการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ตัวอย่างเช่น กฎหมายที่กำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับผู้ที่สามารถบริโภคได้อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น อายุไม่ต่ำกว่า 16 ปีสำหรับประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรียและสวิตเซอร์แลนด์ ไม่ต่ำกว่า

20 ปีในประเทศไทย หรือไม่ต่ำกว่า 21 ปีในสหรัฐอเมริกาการผลิตการทำเมรัยอาศัยยีสต์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กชนิดหนึ่งเปลี่ยนน้ำตาลให้เป็นแอลกอฮอล์ เมรัยผลิตได้จากวัตถุดิบทุกอย่างที่มีน้ำตาล แต่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เมรัยทำจากน้ำตาลโตนดเรียกว่า “น้ำตาลเมาหรือตวาก” จากน้ำตาลขององุ่นเรียกว่า ไวน์ เป็นต้น มนุษย์ยังรู้จักใช้เชื้อรา (บางชนิด) เปลี่ยนแป้งให้เป็นน้ำตาลได้ทุกอย่างที่เป็นแป้ง เช่น ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ สามารถใช้ผลิตเมรัยได้ สาโท น้ำข้าว อุ และ กระจ่าง ผลิตจากแป้ง หากต้องการให้มีฤทธิ์แรงขึ้นก็นำเอาไปกลั่นเป็นสุราหลังจากนั้นสามารถนำไปดื่มหรือนำไปหมักหรืออบต่อไป

เกสรตัวเมียของสุรามีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ แม้ว่าในสุราชนิดต่าง ๆ ยังมีสารอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของสุราชนิดนั้น ๆ โดยเฉพาะสุราที่นำมาหมักดองกับสมุนไพรเพื่อปรุงแต่งสี กลิ่น รสชาติและสรรพคุณ เช่น สุราประเภทคองยาของไทย สุราประเภทเซียงซุนของจีน สุราแคมปารี ของอิตาลี เป็นต้น สารปรุงแต่งเหล่านี้เมื่อดื่มในปริมาณมาก หรือ ติดต่อกันเป็นเวลานาน ก็อาจส่งผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้ดื่มได้ แต่เมื่อดื่มในระยะเฉียบพลัน อาการต่างๆของผู้ดื่มนับได้ว่าเกิดจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ทั้งสิ้น แอลกอฮอล์เป็นของเหลว ใส ระเหยได้ง่าย ละลายน้ำได้ดี มีกลิ่นเฉพาะตัว และ ติดไฟได้ง่าย แอลกอฮอล์เป็นสารประกอบอินทรีย์ที่ประกอบไปด้วยคาร์บอน ไฮโดรเจน และ ออกซิเจน มีฤทธิ์กระบบประสาทส่วนกลาง ความรุนแรงของการออกฤทธิ์ขึ้นอยู่กับปริมาณของแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในกระแสโลหิต แอลกอฮอล์ที่กินได้ คือ แอลกอฮอล์ชนิดเอทิล ส่วนแอลกอฮอล์ชนิดอื่นล้วนกินไม่ได้และเป็นพิษต่อร่างกายมากยิ่งขึ้นไปอีกว่าเอทิล ถ้าเอาแอลกอฮอล์ชนิดอื่น เช่น เมทิลแอลกอฮอล์มาผสมเป็นสุรา กินเข้าไปแล้วทำให้ปวดหัว ตาพร่า จนบอดและถึงกับเสียชีวิตได้ เมื่อดื่มสุราเข้าไปผ่านกระเพาะอาหารไปสู่ลำไส้เล็ก แอลกอฮอล์ในสุราจะถูกดูดซึมเข้าสู่กระแสโลหิตและกระจายไปทั่วร่างกาย เมื่อกินอาหารมาก่อน แอลกอฮอล์ใช้เวลา 1 ถึง 6 ชั่วโมง จึงจะถูกดูดซึมไปถึงระดับสูงสุดในเลือด แต่ถ้าดื่มสุราในขณะที่ท้องว่าง แอลกอฮอล์ใช้เวลาถูกดูดซึมสู่ ระดับสูงสุดในเลือด เพียง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง แอลกอฮอล์ในร่างกายถูกกำจัดโดยตับเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95 เปอร์เซ็นต์) ที่เหลือถูกขับออกทางลมหายใจ ปัสสาวะ เหงื่อ อุจจาระ น้ำนมและน้ำลาย แอลกอฮอล์ทำให้หลอดเลือดขยายตัว เกิดการสูญเสียความร้อนจากร่างกาย แอลกอฮอล์ในปริมาณมากทำลายเยื่อกระเพาะอาหารทำให้เกิดอาการอักเสบและเป็นแผลในกระเพาะอาหารได้ แอลกอฮอล์ยังมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ ผู้ที่ดื่มสุราจึงปัสสาวะบ่อย สูญเสียน้ำและรู้สึกระหายน้ำมากในเวลาต่อมา อีกประการหนึ่ง บรรยากาศวงสุรา ผนวกกับพลังงานที่ได้จากสุรามักทำให้ผู้ดื่มไม่รู้สึกระหายอาหาร ดังนั้นผู้ที่ดื่มสุราเป็นนิจจึงอาจขาดสารอาหารได้ ที่สำคัญแอลกอฮอล์ทำให้เกิดความเสียหายที่เนื้องอ ดับ คนดื่มสุราจึงมีโอกาสเป็นตับอักเสบมากกว่าคนไม่กินและอาจพัฒนาไปถึงขั้นตับวายได้

2.3.5 สารระเหย หมายถึง ยาหรือสารที่สามารถมีปฏิกิริยาต่อร่างกาย ทำให้เกิดการติดยาทางร่างกายหรือจิตใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาของร่างกาย เมื่อหยุดใช้ยาจะเกิดอาการเนื่องจากการหยุดยา คือหงุดหงิด ตื่นเต้น หาวนอน น้ำมูกน้ำตาไหล เหงื่อออกมาก ขนลุก ตะคริว นอนไม่หลับ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533. (2533 : 1) ในกรณีสารระเหย การติดทางจิตใจมีแน่นอนเนื่องจากผู้ที่เสพยาติดสารระเหยมักมีบุคลิกภาพและสุขภาพจิตผิดปกติอยู่ก่อนแล้ว ต้องการใช้สารระเหยเพื่อหลีกเลี่ยงอารมณ์ซึมเศร้า กังวล ฯลฯ องค์การอนามัยโลกได้จัดตัวทำละลายที่ระเหยง่ายเช่น Ethyl acetate ซึ่งพบในลูกโป่งวิทยาศาสตร์ และสารบางตัวเช่น Thinners ซึ่งพบในกาวต่างๆ เป็นสารระเหยเป็นต้น เนื่องจากสารดังกล่าวเป็นปัญหาต่อการเสพติด

สารระเหยเมื่อแบ่งตามคุณสมบัติทางกายภาพ แบ่งออกเป็น 3 พวกใหญ่ๆ คือ

1. สารระเหย (Volatile substance) เป็นสารประกอบอินทรีย์เคมีที่ได้มาจากน้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ เป็นสารที่ระเหยได้ง่ายในอุณหภูมิห้อง จึงนิยมใช้กันมากในอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรมที่มีคุณสมบัติแห้งระเหยได้เร็ว

2. ตัวทำละลาย (Solvents) เป็นสารที่เป็นของเหลวใช้เป็นส่วนผสมทั้งในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน เช่น เฮกเซน มีอยู่ในพลาสติก ซิเมนต์ โทลูอิน ไชลีน มีอยู่ในกาวติดเครื่องบินเด็กเล่น แล็กเกอร์ ทินเนอร์ อะซิโตน ในรูปน้ำยาล้างเล็บ เบนซินในน้ำยาทำความสะอาด

3. ละอองลอย (Aerosol) ซึ่งจัดบรรจุในภาชนะที่ใช้สำหรับฉีด มีส่วนผสมของไฮโดรคาร์บอน หรือ ฮาโลคาร์บอน พบมากในรูปของสเปรย์ฉีดผม สีกระป๋องสำหรับพ่น

2.3.6 ยาบ้า เป็นชื่อที่ใช้เรียกยาเสพติดที่มีส่วนผสมของสารเคมีแอมเฟตามีน (Amphetamine) สารประเภทนี้แพร่ระบาดอยู่ 3 รูปแบบ ด้วยกัน คือ แอมเฟตามีนซัลเฟต (Amphetamine sulfate) เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) และเมทแอมเฟตามีนไฮโดรคลอไรด์ (Methamphetamine hydrochloride) ซึ่งจากผลการตรวจพิสูจน์ยาบ้าปัจจุบัน ที่พบอยู่ในประเทศไทยมักพบว่า เกือบทั้งหมดมีเมทแอมเฟตามีนไฮโดรคลอไรด์ผสมอยู่

ยาบ้า จัดอยู่ในกลุ่มยาเสพติดที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท มีลักษณะเป็นยาเม็ดกลมแบนขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-8 มิลลิเมตร ความหนาประมาณ 3 มิลลิเมตร น้ำหนักเม็ดยาประมาณ 80-100 มิลลิกรัม มีสีต่างๆ กัน เช่น สีส้ม สีน้ำตาล สีม่วง สีชมพู สีเทา สีเหลืองและสีเขียว มีสัญลักษณ์ ที่ปรากฏบนเม็ดยาเช่น M RG WY สัญลักษณ์รูปดาว รูปพระจันทร์เสี้ยว 99 หรืออาจเป็นลักษณะของเส้นแบ่งครึ่งเม็ด ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ อาจปรากฏบนเม็ดยาด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสองด้าน หรืออาจเป็นเม็ดเรียบทั้งสองด้านก็ได้

วิธีการเสพ

วิธีการเสพยาบ้าทำได้หลายวิธี เช่น รับประทาน หรือนำไปผสมลงใน เครื่องดื่มครั้งละ 1/4, 1/2 หรือ 1-2 เม็ด หรือบางครั้งอาจใช้วิธีฉีดเข้าเส้น แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยม วิธีที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ วิธีสูบ หมายถึง การใช้หลอดสูบเอาควันที่ได้จากการเผาไหม้เม็ดยาเข้าทางปากคล้ายกับการสูบบุหรี่ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่มีอันตรายต่อร่างกายอย่างยิ่ง เพราะตัวยาคะออกฤทธิ์ต่อร่างกายอย่างรุนแรงและรวดเร็วกว่าวิธีการเสพในรูปแบบอื่น

ฤทธิ์ในทางเสพติด

ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท มีอาการเสพติดทางร่างกายและจิตใจ

อาการผู้เสพ

เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายในระยะแรกจะออกฤทธิ์ทำให้ร่างกายตื่นตัว หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง ใจสั่น ประสาทตึงเครียด แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาจะรู้สึกอ่อนเพลียมากกว่าปกติ ประสาทล้าทำให้การตัดสินใจช้าและผิดพลาดเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงได้ ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้สมองเสื่อม เกิดอาการประสาทหลอน เห็นภาพลวงตา หวาดระแวง กลุ้มคลั่ง เสียสติ เป็นบ้า อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ หรือในกรณีที่ได้รับยาในปริมาณมาก (Overdose) จะไปกดประสาทและระบบการหายใจ ทำให้หมดสติ และถึงแก่ความตายได้

โทษที่ได้รับ

การเสพยาบ้าก่อให้เกิดผลร้ายหลายประการ ดังนี้

1. ผลต่อจิตใจ เมื่อเสพยาบ้าเป็นระยะเวลานานหรือใช้เป็นจำนวนมาก จะทำให้ผู้เสพมีความผิดปกติทางด้านจิตใจ กลายเป็น โรคจิตชนิดหวาดระแวง ส่งผลให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เกิดอาการหวาดกลัว ประสาทหลอนซึ่งโรคนี้หากเกิดขึ้นแล้ว อาการจะคงอยู่ตลอดไป แม้ในช่วงเวลาที่ไม่ได้เสพยาก็ตาม

2. ผลต่อระบบประสาท ในระยะแรกจะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ทำให้ประสาทตึงเครียด แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาจะมีอาการประสาทล้า ทำให้การตัดสินใจเรื่องต่างๆ ช้า และผิดพลาดหากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้สมองเสื่อม หรือกรณีที่ใช้ยาในปริมาณมาก (Overdose) จะไปกดประสาทและระบบการหายใจ ทำให้หมดสติและถึงแก่ความตายได้

3. ผลต่อพฤติกรรม ฤทธิ์ของยาจะกระตุ้นสมองส่วนที่ควบคุมความก้าวร้าวและความกระวนกระวายใจ ดังนั้น เมื่อเสพยาบ้าไปนานๆ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป คือ ผู้เสพจะมีความก้าวร้าวเพิ่มขึ้นและหากยังใช้ต่อไปจะมีโอกาสเป็นโรคจิตชนิดหวาดระแวง เกรงว่าจะมีคนมาทำร้ายตนเองจึงต้องทำร้ายผู้อื่นก่อน

โทษทางกฎหมาย

ยาบ้าจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

หลังจากได้ดำเนินงานตามแผนของโครงการแล้ว จากนั้นขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นกิจกรรมในการประเมินผลโครงการ หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนกับการประเมินผลโครงการ พบว่า กิจกรรมทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน โดยการวางแผนโครงการ เป็นกิจกรรมของการกำหนดแนวทางการนำไปปฏิบัติเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการประเมินผล โครงการเป็นกิจกรรมสุดท้าย ในการพิจารณาผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ แต่ ในระหว่างการดำเนินโครงการนั้น โครงการอาจถูกผลกระทบที่เกิดจากสภาวะแวดล้อมทั้งภายนอก ที่เป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ และสภาวะแวดล้อมภายในองค์กรที่เป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ เกิดขึ้น จึงอาจเกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยจากสภาวะแวดล้อม จนมีผลกระทบ ต่อการดำเนินโครงการไม่สามารถดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้โครงการ ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อีกด้วย วิธีที่จะทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานเบี่ยงเบน ออกจากแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ คือ การกำกับ ติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ด้วยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ

การประเมินโครงการนับว่ายังเป็นแนวคิดและเทคนิควิธีที่ใหม่สำหรับเมืองไทยและสาขาการศึกษา การประเมินโครงการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาประมาณ 15 ปี ที่ผ่านมา โดยเริ่มจากแนวคิดที่เสนอในรูปของบทความของราฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ลี เจ ครอนบาช (Lee J. Cronbach) และไมเคิล สคริฟเวน (M. Scriven) ในประเทศไทยการเรียนการสอน วิชาการประเมินผลโครงการส่วนมากจะสอดแทรกอยู่ในสาขาต่าง ๆ เช่น ทางด้านการบริหาร เป็นต้น เมื่อเทคนิคการประเมินได้ขยายตัวพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของความรู้ทั้งในเชิงแนวคิดและเทคนิควิธีการประเมิน จึงได้มีการจัดสอนเป็นรายวิชาต่างหากในหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งก่อนหน้านี้นี้ได้สอดแทรกอยู่ในวิชาหลักการวัดและประเมินผลการศึกษา

ปัจจุบันการประเมินโครงการมิได้จำกัดอยู่แต่ในทางการศึกษาเท่านั้น แต่ขยายวงกว้างไปสู่โครงการในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนการประเมินเป็นธุรกิจอีกอาชีพหนึ่งขึ้นมา เพราะในการประเมินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรหน่วยงานหรือสถาบันหนึ่ง ๆ ต้องใช้งบประมาณมหาศาล

จึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาเป็นนักประเมินเพื่อนำผลนั้นมาใช้อย่างคุ้มค่าต่อไป (สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2533 : 5)

ในการประเมินโครงการมีเป้าประสงค์หลักคือ ต้องการข้อมูลที่บ่งชี้ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่หรือเป็นโครงการที่คุ้มค่าต่อการตัดสินใจในการดำเนินการหรือไม่ รวมถึงการศึกษาว่าในการดำเนินการโครงการมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง และเป็นโครงการที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

3.1 ความสำคัญของการประเมินผลโครงการ

การประเมินผลเป็นกิจกรรมการวัดผลการดำเนินงานที่มุ่งเน้นความถูกต้องที่เป็นอยู่จริง ซึ่งความเที่ยงตรงของการวัดหรือมาตรฐานของเครื่องมือที่ใช้วัด การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากคะแนน ที่วัดได้ การค้นหาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน โครงการสำหรับผล การศึกษาจะนำไปใช้ในการตัดสินใจและเป็นทางเลือกในการปฏิบัติ การประเมินเป็นการตรวจสอบและ ติดตามผลงานที่ได้ประเมินแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ โครงการใดที่ได้ผ่านการประเมินแล้วก็จะ ทำการประเมินอีกครั้งเพื่อดูว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ โดยมีกระบวนการ และเทคนิควิธีสำหรับ อ้างอิงผลการประเมินอย่างมีระบบ

การดำเนินโครงการเป็นการปฏิบัติตามแผนตั้งแต่ขั้นต้นก่อนเริ่มต้นโครงการ สำหรับการประเมินผลการดำเนินโครงการจะกระทำได้ ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ การติดตามกำกับงานจัดเป็นการประเมินการดำเนินโครงการในลักษณะหนึ่ง แต่แตกต่างจากการประเมิน ประเภทอื่น ตรงที่เป็นการประเมินเพื่อผลักดันให้มีการดำเนินงานไปตามแผน คือ จะมีทั้งการติดตามผล การดำเนินงานและกำกับงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ส่วนผลที่ได้จากการติดตาม และกำกับงาน สามารถใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจแก้ไข และปรับปรุงโครงการได้ เช่นเดียวกัน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2547 : 23)

วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการประเมินผลโครงการ คือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปฏิบัติ และผู้รับบริการในการตัดสินใจเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการให้สามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ประเมินผลควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการ วางแผน การออกแบบการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลสรุปของการวิจัยที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะข้อมูลที่รวบรวมมาได้ต้องมีความถูกต้องชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ

การประเมินโครงการมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีการจัดเก็บข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ในทุกรูปแบบและทุกขั้นตอน เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และ

มีการนำสารสนเทศที่ได้ดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจคุณค่า ดังนั้นการประเมินผลจึงมีความสัมพันธ์กับระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ การประเมินเป็นระบบและมีเหตุผลที่ชัดเจนในการประเมินที่น่าสนใจ คือ การประเมินสามารถ ทำได้ในทุกขั้นตอนของโครงการ เนื่องจากผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นสารสนเทศที่สำคัญต่อ การตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง

3.2 ความหมายของการประเมินผลโครงการ

นักวิชาการด้านการประเมินผลได้ให้ความหมายของคำว่า การประเมินผลโครงการ ดังนี้ การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมาย ที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่างๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2547 : 2)

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2533 : 5)

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด (เยาวดี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546 : 14)

การติดตามผลและประเมินผลโครงการ หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์สภาพที่เป็นปัญหา อุปสรรค ความก้าวหน้าหรือความสัมพันธ์ผลของ โครงการ ตลอดจนผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับ นำมาเป็นข้อมูลย้อนกลับในการใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พียงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติโครงการ และใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารของผู้บังคับบัญชา ในการตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการใน ระยะต่อไปหรือเปิดโครงการใหม่ที่มีผลเกี่ยวข้องกับโครงการที่ปฏิบัติในปัจจุบัน

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการศึกษา วิเคราะห์อย่างถ่องแท้เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กิจกรรมต่าง ๆ และผลลัพธ์ของแผนงานโครงการ เปรียบเทียบกับบรรทัดฐานหรือสิ่งที่กำหนดไว้ว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งบรรทัดฐานหรือสิ่งที่กำหนดอาจจะเป็น วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย มาตรการ หรืองบประมาณ เป็นต้น

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาংশี้ให้ทราบถึงจุดเด่น หรือ จุดด้อยของ โครงการนั้นอย่างมีระบบแล้ว

ตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อดำเนินงาน ต่อไปหรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้นเสีย (สุภาพร พิศาลบุตร. 2547 : 223)

การประเมินผลโครงการ (Project evaluation) หมายถึง การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decision based) ทางการบริหาร หรือการวินิจฉัยคุณค่า (Value based) ของโครงการที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

3.3 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการประเมินผลโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามผลการประเมินจะไม่เกิดประโยชน์หากผลการดำเนินโครงการ นั้นไม่สามารถนำไปใช้ในเวลาที่เหมาะสม เช่น การประเมินผลเมื่อโครงการสิ้นสุดลง ผู้ประเมินจะได้ เฉพาะสารสนเทศตอนสิ้นสุดโครงการเท่านั้นและถ้าผลการประเมินที่ได้แสดงว่าโครงการไม่ประสบ ความสำเร็จ ผู้ประเมินก็จะไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลังไปยังช่วงเวลาที่ดำเนินงาน จะได้เพียงความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ซึ่งยากที่จะยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

นอกจากนี้ผู้ประเมินจะไม่ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน โครงการจึงไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าอะไรคือสาเหตุที่สำคัญ สิ่งเหล่านี้ไม่ เป็นผลดีต่อการดำเนินงานในปีถัดไป การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่จะบ่งชี้ถึง คุณค่า หรือประสิทธิภาพของสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งถือว่าการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อการบรรลุผลสำเร็จในการบริหารโครงการ

สำหรับการประเมินผลโครงการโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อศึกษาว่าวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุ นั้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ยังมีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องกับสถานการณ์อยู่หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นการค้นหาวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อพิจารณาหลักการ และเหตุผลของแผนงานที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ และกำหนดแนวทางการแก้ไขความล้มเหลวของการปฏิบัติ รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับ การเพิ่มประสิทธิผล และเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยเพื่อแสวงหาข้อมูล สำหรับผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างเหมาะสมใน การดำเนินโครงการยิ่งขึ้นในอนาคต ในด้านประโยชน์ของการประเมินผลโครงการนั้นมีอยู่ด้วยกันหลาย ประการ เช่น เพื่อใช้ ผลจากการประเมินผลโครงการเพื่อการวางแผนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดเพื่อที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร เพื่อให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศ จากผลการประเมินโครงการในการวางแผนและตัดสินใจ ดำเนินโครงการในอนาคต และสามารถ เพิ่มความรอบคอบในการตัดสินใจดำเนินโครงการใน

อนาคตได้อีกด้วย ซึ่งผลการประเมินโครงการ สามารถนำผลสำเร็จมาสู่องค์กร และลดอุปสรรคจากการดำเนินโครงการนำไปปรับปรุงให้เกิด ประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้การประเมินผลโครงการยังสามารถสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติ เนื่องจากการประเมินผลโครงการจะทำให้ผู้บริหารสามารถศึกษาและวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงงาน และ แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมและวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ มาใช้ปฏิบัติในอนาคต เป็นต้น

3.4 ประเภทของการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทการประเมินโครงการคงมิใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาดแต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภท เช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการ และรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมิน ซึ่งในที่นี้อาจจำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary evaluation)

เป็นการศึกษาประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility study) ก่อนที่เริ่มโครงการใดๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อน ความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับ ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น

การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social Impact Assessment--SIA)

การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ (Ecological Impact Assessment--EIA)

การประเมินผลกระทบด้านการเมือง (Political Impact Assessment--PIA)

การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี (Technological Impact Assessment--TIA)

การประเมินผลกระทบด้านประชากร (Population Impact Assessment--PIA)

การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย (Policy Impact Assessment--POIA)

การประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact Assessment)

การประเมินโครงการก่อนการดำเนินการนี้มีประโยชน์สำหรับนักลงทุน เพื่อศึกษาว่าก่อนลงมือโครงการใด ๆ นั้น จะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยี และระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้ว อาจจะได้ผลการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า จะได้เกิดประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหา อุปสรรค เป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะเลิกล้มโครงการหรือปรับปรุงองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการโครงการเพียงใด เพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ (Formative evaluation)

เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสำคัญซึ่งมักจะใช้ประเมินผลระหว่างแผนหรือระหว่างพัฒนาโครงการ ผลที่ได้จาก (Formative evaluation) นั้น จะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง นอกจากนั้น (Formative evaluation) อาจใช้ในระหว่างดำเนินโครงการ จะช่วยตรวจสอบว่า โครงการได้ดำเนินไปตามแผนของโครงการอย่างไร อาจเรียกชื่อเฉพาะว่า (Implementation evaluation) หรือ (Formative evaluation) อาจตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่าดำเนินได้ผลเพียงไร เรียกว่า (Progress evaluation) โดยทั่วไปแล้ว (Formative evaluation) อาจใช้ประเมินสิ่งต่อไปนี้

2.1 ทบทวนแผนของโครงการ

2.2 การสร้างแผนของโครงการ

2.3 การพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือรายการ (Check list) สำหรับรวบรวมข้อมูลตามเรื่องที่ต้องการ

2.4 การคัดเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสม

2.5 การกำหนดตารางเวลาการประเมินผลให้สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ

2.6 การเตรียมข้อมูลที่จะเป็นข่าวสารสำหรับการรายงานและเสนอแนะสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

2.7 การแนะนำแนวทางปรับปรุง แก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของโครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือประเมินผลผลิต (Summative evaluation)

เป็นการประเมินผลรวมสรุป มักจะใช้ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ สำหรับโครงการที่มีการดำเนินระยะยาวก็อาจใช้ Summative evaluation ในการสรุปย่อความระยะยาวต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากระยะต่าง ๆ จะช่วยให้มีการประเมินสรุปรวมนั้น ส่วนใหญ่จะรวบรวมจากผลของ Formative evaluation เป็น Summative evaluation ซึ่งผลสรุปที่ได้จะนำสู่การรายงานว่า โครงการได้บรรลุเป้าหมาย (Goals) หรือไม่ อย่างไร ตลอดจนการรายงานถึงสถานภาพของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงไร มีปัญหาหรืออุปสรรคใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารโครงการสามารถนำไปสู่การตัดสินใจว่า โครงการนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิก

4. การประเมินประสิทธิภาพ

การประเมินโครงการโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ผ่านมา ยังจำกัดอยู่เพียงการประเมินผลผลิต โดยมุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ให้บริการหรือผู้ให้ทุนในการยุติหรือขยายโครงการ แต่ในปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการด้วย โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการบริการทั่วไป เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้น สามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่น หรือโครงการที่เป็นตัวกำหนดเกณฑ์สำคัญสำหรับประกันโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติ ที่จะไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยไม่จำเป็น การดำเนินโครงการบริการสังคมนั้น จะไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องให้คุ้มค่าในเชิงของประสิทธิภาพด้วย โดยปกติการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมักจะเริ่มจากคำถามต่าง ๆ กัน เช่น

1. ความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วมีความเหมาะสมหรือไม่
2. ผลผลิตของโครงการเกิดจากปัจจัยที่ลงทุนไปใช่หรือไม่
3. โครงการนี้มีผลผลิตสูงกว่าโครงการอื่น ๆ เมื่อลงทุนเท่ากันหรือไม่ และเพราะเหตุใด
5. ปัจจัยที่ต้องพิจารณาในการประเมินผลโครงการ

โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของการประเมินผล คือ การวัดผลของโครงการโดยเปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจากโครงการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการในอนาคต สำหรับลักษณะของโครงการนั้นมีหลายประเภทที่แตกต่างกันออกไปทั้งในด้านพื้นที่ ขอบเขต ขนาด ระยะเวลา ความชัดเจน ความเฉพาะเจาะจงของปัจจัยนำเข้าของโครงการ ความแตกต่างเหล่านี้มีผลต่อระเบียบวิธีของการประเมินผลที่จะนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย มีกิจกรรมและเป้าหมายมากมาย ดังนั้นผู้ที่ทำการประเมินผลโครงการจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างโครงการว่ามีผลต่อวิธีการ รูปแบบ และแนวทางที่จะใช้ประเมินโครงการ

ปัจจัยสำคัญที่ผู้ประเมินผลโครงการควรให้ความสำคัญและจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ มีอยู่ด้วยกันหลายประการ ปัจจัยดังกล่าว (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2547 : 6-7) ดังนี้

1. ขอบเขตของโครงการ เป็นการพิจารณาถึงความครอบคลุมพื้นที่ เช่น ประเทศ จังหวัด ชุมชน เป็นต้น ดังนั้นผู้ประเมินผลโครงการจะต้องให้ความสำคัญและประเมินผลให้เกิดความครอบคลุม กับพื้นที่ ที่ต้องพิจารณาและเป็นความรับผิดชอบจากการดำเนินโครงการ

2. ขนาดของโครงการ เป็นการพิจารณาถึงจำนวนของผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งผู้ประเมินผลโครงการจะต้องพิจารณาถึงจำนวนคน การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการอย่างทั่วถึง ตลอดจนพิจารณาถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบอีกด้วย

3. ระยะเวลาของโครงการ เป็นการพิจารณาถึงระยะเวลาที่มีการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ ซึ่งผู้ประเมินผลโครงการจะต้องพิจารณาและกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผล โครงการอย่างเหมาะสมจึงจะทำให้การประเมินผลเกิดประสิทธิภาพตามมา

4. ความชัดเจนและความเฉพาะของปัจจัยนำเข้า เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยที่นำเข้าสู่การดำเนินโครงการเพื่อที่ทำให้ผู้ประเมินผลโครงการสามารถประเมินผลได้อย่างชัดเจน ในด้านปัจจัยนำเข้าที่ใช้ไปในการดำเนินโครงการ เช่น บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ เป็นต้น

5. ความสลับซับซ้อนของเป้าหมาย เป็นการพิจารณาถึงลักษณะของเป้าหมายที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งผู้ประเมินผลโครงการจะต้องวิเคราะห์ และพิจารณาถึงความสลับซับซ้อนของเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีเป้าหมายย่อยๆ และมีความต้องการ การบรรลุต่างกัน

6. ช่วงเวลาของเป้าหมาย เป็นการพิจารณาถึงช่วงเวลาที่เป้าหมายทั้งในระยะสั้น ปานกลาง หรือระยะยาวที่สามารถบรรลุผลเกิดขึ้น จะทำให้ผู้ประเมินผลโครงการสามารถกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการประเมินผลในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม

7. ความคิดริเริ่มใหม่ๆ เป็นการพิจารณาถึงโครงการที่เกิดขึ้นใหม่หรือเป็นโครงการเดิมที่เคยดำเนินการมาแล้ว ซึ่งผู้ประเมินผลโครงการจะต้องพิจารณาเพื่อการกำหนดแนวทางการประเมิน อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะถ้าเป็นโครงการใหม่ที่ต้องมีการตั้งเกณฑ์การประเมินใหม่ นั่นเอง

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นผู้ประเมินผลโครงการต้องพิจารณา และกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินอย่างชัดเจน ซึ่งปัญหาที่สำคัญในการประเมินผล ได้แก่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการอาจมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการประเมินผลที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้ประเมิน จะต้องกำหนดแนวทางในการประเมินผล ที่ได้รับการยอมรับจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ทุกฝ่าย รวมทั้งเกณฑ์การประเมินผลที่มีความน่าเชื่อถือและชัดเจน เป็นต้น จึงจะทำให้การประเมินผล โครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ขั้นตอนในการประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างมีระบบ และขั้นตอน มีความสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้อง และมีความสมเหตุสมผลกันและกัน เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผล การวัดผลโครงการ การสรุปผลการประเมินโครงการ เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนในการประเมินผลโครงการ มีขั้นตอนที่สอดคล้องกัน 7 ขั้นตอน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540 : 14-19) ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินผล ในการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินผล มีปัจจัยที่ผู้ประเมินผลจะต้องให้ความตระหนัก คือ วัตถุประสงค์ของการประเมินผล ที่ไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกับวัตถุประสงค์ของโครงการเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

2. การเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการจะวัด ในการเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่ต้องการจะวัดหรือประเมินผล ผู้ประเมินผลจะต้องตระหนักว่าวัตถุประสงค์ของโครงการบางโครงการ วัตถุประสงค์ยังอาจวัดไม่ได้ในช่วงเวลาที่ทำการประเมินผล เนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาว ใช้งบประมาณการประเมินที่สูงเกินไปหรือมีความซับซ้อนของวัตถุประสงค์ เป็นต้น

3. การเลือกอุปกรณ์ เครื่องมือและกระบวนการ ผู้ประเมินผลโครงการจะต้องทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และกระบวนการในการกำหนดเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการจะวัดได้ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

4. การเลือกตัวอย่าง เป็นกำหนดตัวแทนของประชากรเป้าหมายเพื่อการสุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผู้ประเมินผลจะต้องมั่นใจว่ากลุ่มที่ใช้ควบคุมหรือเปรียบเทียบนั้นมีความเหมาะสม

5. การกำหนดการวัด และตารางเวลาการสังเกต เป็นการกำหนดการวัดผลทั้งในช่วงก่อน ดำเนินโครงการเพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินเบื้องต้นและทำการวัดหลังจากที่ดำเนินโครงการ แล้วเสร็จเพื่อสามารถนำผลที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบกัน สิ่งสำคัญที่ผู้ประเมินผลตระหนัก คือ การเลือกเวลาที่เหมาะสมในการวัดผล จำนวนครั้งในการวัดผล เป็นต้น

6. การเลือกเทคนิควิเคราะห์ ในการเลือกเทคนิควิเคราะห์นี้ ผู้ประเมินผลจะทำการกำหนด สมมติฐานจากโครงการเพื่อการวัดขึ้นมาก่อน จากนั้นจึงทำการหาเทคนิค เช่น สถิติต่างๆ เพื่อนำมาใช้ ในการวิเคราะห์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลที่มีอยู่

7. การหาข้อสรุปและเสนอแนะ ผู้ประเมินผลจะทำการสรุปและให้ข้อเสนอแนะหลังจาก การประเมินผลแล้ว ซึ่งผู้ประเมินควรให้การสรุปและให้ข้อเสนอแนะที่ระมัดระวังเพื่อป้องกัน ความเข้าใจผิดที่เกิดจากการที่ผู้อื่นตีความในทางที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าของโครงการ และอาจจะให้ข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินโครงการที่ต้องใช้งบประมาณที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการตีความที่แตกต่างออกไปจากการให้ข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน จากขั้นตอนในการประเมินผลโครงการข้างต้นนั้น สิ่งสำคัญคือโครงสร้างของการประเมินผล โครงการควรที่จะแสวงหาเพื่อให้บุคคลทั้งจากภายใน และภายนอกโครงการได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลด้วย

เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความเที่ยงตรงของการประเมิน การได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการประเมิน เช่น เทคนิคการวัดผล เทคนิคและขอบเขต ในการวัดผล เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ที่มีหน้าที่ในการประเมินผลจะต้องคำนึงถึงกระบวนการในการประเมินผลกับระดับโครงสร้างทางบทบาท อำนาจ หน้าที่ของผู้บริหารในองค์การ ปัญหาเกี่ยวกับ การใช้ผลการประเมินผลกับ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ใช้ผลการประเมินใน โครงสร้างทางอำนาจ หน้าที่ ขององค์การอีกด้วย ดังนั้น ขั้นตอนในการประเมินผลจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินโครงการนั่นเอง

3.6 ขอบเขตในการกำกับติดตามงาน

หน้าที่ที่สำคัญของการติดตามกำกับงาน ได้แก่ การติดตาม และกำกับการดำเนินงานของผู้บริหารและฝ่ายปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ การติดตามและกำกับผลที่ได้จากการดำเนินงานว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ การติดตามและกำกับเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ ต่อการปรับปรุงโครงการตามสภาพการที่เปลี่ยนแปลงไป การติดตามและกำกับเพื่อหาข้อผิดพลาด

3.7 การวางแผนการประเมินผล

ระบบการประเมินผลโครงการเป็นระบบที่มีการป้อนข้อมูลกลับเพื่อทำให้เกิดการควบคุม การดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ถ้าโครงการไม่มีระบบการประเมินผลที่เป็นระบบแล้ว การดำเนินโครงการ อาจจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ก็ได้ ดังนั้นระบบการประเมินผลจึงต้องมีการวางแผน เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้รับจะต้องมีความน่าเชื่อถือ เครื่องมือในการประเมิน ต้องสามารถวัดผลการ ปฏิบัติงานได้ และการตัดสินใจคุณค่าของโครงการได้ ไม่ควรใช้ความรู้สึกในการประเมินผล ข้อสรุป ของการประเมินจึงจำเป็นที่จะต้องมีความถูกต้อง เป็นต้น ดังนั้นระบบการประเมินผลจึงมีความสำคัญ ต่อการดำเนินโครงการเป็นอย่างยิ่ง สำหรับแหล่งสำคัญของข้อมูลจะได้จากการป้อนกลับจากการ ประเมินผลโครงการ สำหรับการประเมินผลโครงการจะเริ่มต้นโดย ผู้ประเมินจะต้องทำการศึกษาข้อมูล ในประเด็นต่างๆ เช่น ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินงาน ผู้สนับสนุนโครงการ ลักษณะของผู้ปฏิบัติ เป็นต้น หลังจากทราบข้อมูลดังกล่าวแล้วผู้ประเมิน จะต้องตัดสินใจว่าจะทำการประเมินผลหรือไม่ ถ้าจะทำการประเมินก็อาจจะตัดสินใจว่าจะทำการ ประเมินอย่างไรหรือเมื่อใด เป็นต้น

สำหรับกระบวนการในการวางแผนเพื่อการประเมินผลโครงการมีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน (มยุรี อนุমানราชชน. 2546 : 263-271) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประเมินผล เช่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ประเภทและจำนวนของผู้รับบริการ เป็นต้น จะต้องระบุให้ชัดเจน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ

ผู้รับบริการ ผู้สนับสนุนโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประเมินควรทราบภูมิหลัง ความสนใจ ทักษะคติ ชื่อเสียงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้มากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการและ ลักษณะของการประเมิน เช่น มหาวิทยาลัยจะประเมินจากผู้รับบริการ ได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ เป็นต้น รวมทั้งขึ้นอยู่กับประเมินว่าจะมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายหรือครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบผลกระทบจากโครงการอย่างไร สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น ผู้ปฏิบัติงาน ในโครงการก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนประเมินผล นอกจากนี้ผู้ประเมินควรทราบ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโครงการกับผู้ปฏิบัติงานในโครงการ เพื่อจะ ได้รับความช่วยเหลือ และความร่วมมือด้านต่างๆ ขณะทำการวางแผนประเมินผลอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 2 จัดการประชุมเบื้องต้น ก่อนที่จะตัดสินใจทำการประเมินและกำหนด รายละเอียด ของโครงการประเมินผล ผู้ประเมินควรจัดการประชุมเบื้องต้นก่อนเพื่อพบปะ บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับโครงการและรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ เช่น โครงการเป็นประเภทใด ต้องการ ผลการประเมินด้านใด

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความสามารถที่จะรับการประเมิน เป็นการวิเคราะห์และพิจารณา ข้อมูล เกี่ยวกับสถานการณ์ของโครงการว่า มีความพร้อมที่จะรับการประเมินหรือไม่ หลังจาก ผู้ประเมินได้ ทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่มา และ ความสำคัญของ โครงการ วัตถุประสงค์และทรัพยากรของโครงการ เพื่อทำการตัดสินใจว่าจะทำ การประเมินหรือไม่ โครงการที่สามารถประเมินได้ควรจะเป็นโครงการที่มีความสัมพันธ์ตามหลัก เหตุผล ระหว่างสิ่งที่ คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานในอนาคต นอกจากนี้ทรัพยากรจะต้อง ได้รับการจัดสรรเพื่อ ทำการประเมินอย่างเพียงพอ และผู้สนับสนุนโครงการต้องการให้ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการประเมิน เมื่อโครงการได้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์ในการ ประเมินผลโครงการหลายๆ สาขาจะคุ้นเคยกับการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนผู้ประเมินที่ เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาจะพัฒนาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะที่จะช่วยพัฒนาทฤษฎีในด้านนั้นๆ ได้ ส่วนผู้ประเมินที่ขาดประสบการณ์ในการประเมินเฉพาะด้าน อาจต้องใช้เวลาศึกษาเนื้อหาของ เรื่องนั้น ระเบียบวิธีวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและศูนย์ข้อมูลต่างๆ ก่อนที่จะเสนอรูปแบบการ ประเมินและ สร้างเครื่องมือในการประเมินผล ในการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้ประเมินควร สนใจประเด็นสำคัญ เช่น เคยมีการประเมินผลโครงการแบบนี้หรือไม่ และทำการประเมินรูปแบบ ใด เครื่องมือหรือมาตรวัด ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผลหรือไม่ เครื่องมือดังกล่าว มีความเชื่อมั่นและมีความเที่ยงตรง เพียงใด ใช้สถิติประเภทใดและเหมาะสมกับการวิเคราะห์ หรือไม่เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดระเบียบวิธีวิจัย หลังจากทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ประเมินก็พร้อมที่จะตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ กลยุทธ์และการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง การเลือกวิธีการวัด การเก็บรวบรวมข้อมูล การเลือกใช้ สถิติและการรายงานผลฉบับสมบูรณ์ ตามลำดับ ในด้านกลยุทธ์การประเมินผลถูกกำหนดโดยประเภท การประเมิน เช่น การประเมินผลด้านประสิทธิผล ผู้ประเมินสามารถทำการประเมินมากกว่า 1 ประเภท นอกจากนี้การออกแบบการประเมินผลจะถูกกำหนดด้วยตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอโครงสร้างผลการประเมินผลที่เป็นลายลักษณ์อักษร หลังจากได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ แล้ว ผู้ประเมินต้องเตรียมจัดทำร่างผลการประเมินที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารรายงานผลสำหรับนำเสนอต่อผู้บริหาร โครงการและผู้บริหารระดับสูง โครงร่างนี้ควรได้รับ ความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ปฏิบัติ ในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะและประเภทของ การประเมินผล วัตถุประสงค์ของการประเมินผล มาตรฐาน วัตถุประสงค์ของโครงการ ความพร้อม ที่จะให้ทำการประเมินผล เป็นต้น

สำหรับการประเมินผล โครงการจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องจากหลายฝ่าย ดังนั้นผู้ประเมินต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องมีการผลการประเมินแบบใดเพื่อผู้ใดบ้าง เช่น ผู้ปฏิบัติต้องการทราบผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ผู้บริหารโครงการต้องการทราบว่าผลที่เกิดจากโครงการตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ดังนั้นผู้ประเมินผลโครงการต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการจากการประเมินผล คือ การวิเคราะห์ เหตุผลที่ต้องทำการประเมินผล การให้ข้อสรุปสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผน การตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประเมินจะต้องกำหนดวันส่งมอบ ผลการประเมินหลังจากทำการประเมินผลทุกขั้นตอนแล้ว แต่ผู้ประเมินควรพิจารณาถึงสถานการณ์ ที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดวันส่งมอบรายงานผลการประเมินด้วย เช่น ความล่าช้าในการเก็บรวบรวม ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลที่มีอยู่ขาดความเที่ยงตรงหรือความน่าเชื่อถือ เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้ประเมินควรที่จะกำหนดวันส่งมอบรายงานการประเมินผลโครงการไว้และเผื่อเวลาไว้ด้วย

3.8 หลักการออกแบบการวิจัยประเมินผล

โดยทั่วไปการประเมินผลโครงการสามารถทำได้ตลอดเวลา ตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ขณะดำเนินโครงการและหลังจากการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือ ความต้องการผลการประเมิน ซึ่งการประเมินผลโครงการนี้อาจทำแบบไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้วิธีการสังเกตประจำวัน เป็นต้น และการประเมินผลโครงการแบบเป็นทางการ ที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่คำนึงถึงความ

ถูกต้อง ความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ เช่น การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม หรือวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะที่จัดเก็บไว้แล้ว เป็นต้น ซึ่งเรียกการประเมินผลโครงการแบบที่เป็นทางการนี้ว่า การวิจัย เพื่อประเมินผล

ในการวิจัยเพื่อประเมินผลไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทดลอง รูปแบบกึ่งทดลอง หรือรูปแบบไม่ทดลองถือว่าการออกแบบการวิจัยเชิงเหตุผลที่เป็นการวัดผลลัพธ์ หรือผลกระทบของโครงการ ด้วยการเชื่อมโยงส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการ เช่น ปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์หรือผลกระทบที่แสดงออกมา ด้วยเหตุนี้ผู้ประเมินผลต้องเข้าใจถึงเหตุผลของโครงการที่มาจากเอกสาร ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารโครงการหรือผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ดังนั้นการวิจัยรูปแบบเชิงเหตุผลนี้ จึงเป็นการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า หรือทรัพยากรทางการบริหารที่ผ่านกระบวนการดำเนินงานของ โครงการเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์หรือผลผลิตที่โครงการคาดหวัง โดยการพิสูจน์ว่า สิ่งที่คาดหวังและ ผลลัพธ์หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น ไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ สำหรับ หลักเกณฑ์ที่ใช้ ในการวิจัยในรูปแบบเชิงเหตุผล ได้แก่ ตัวแปรอิสระที่มีความความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อ การเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตามและความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ต้องไม่ถูก แทรกซ้อนโดยตัวแปรอื่นจากภายนอก

การออกแบบการวิจัยประเมินผลโครงการตามหลักเกณฑ์ของรูปแบบเชิงเหตุผล มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายผลลัพธ์หรือผลิตภัณฑ์ของโครงการว่าเกิดจากตัวโครงการเท่านั้น และเพื่อ ทำการอ้างอิงผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ไปยังกลุ่มบุคคลอื่น สถานที่อื่น เวลาอื่นที่ต้องการนำผลสรุป ไปขยายผล เพื่อให้การวิจัยประเมินผลบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้ประเมินผลโครงการจะต้อง คำนึงถึง คุณสมบัติของผลสรุป 2 ประการ คือ ความเที่ยงตรงภายใน และความเที่ยงตรงภายนอก

ความเที่ยงตรงภายใน คือ การวัดสิ่งที่ต้องการวัดหรือความถูกต้องของสิ่งที่ค้นพบ ซึ่งเป็น ข้อสรุปของการวิจัยเพื่อการประเมินผลที่ได้จำกัดปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ของผู้เข้ารับบริการในโครงการ ทำให้สามารถอธิบายถึงความเที่ยงตรงภายในได้ แต่เนื่องจาก ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าวยังไม่อาจอธิบายผลลัพธ์ของโครงการได้ ทั้งหมด ดังนั้น รูปแบบการวิจัยเพื่อประเมินผลที่มีคุณภาพจะต้องมีการควบคุมปัจจัยภายนอกด้วย เช่น ผู้เข้ารับบริการ ในโครงการต้องไม่ถูกบังคับด้วยผลตอบแทนใด ๆ เพื่อให้เข้ารับบริการ เป็นต้น ดังนั้นความเที่ยงตรง ภายนอก หมายถึง ข้อสรุปของการวิจัยประเมินผลสามารถนำไปใช้อ้างอิง ทัวไปหรือผลที่ได้จากการประเมินผลที่ยอมรับได้และสามารถนำไปสรุปเป็นหลักการ หรือ นำไปใช้กับประชากรทั้งหมดได้

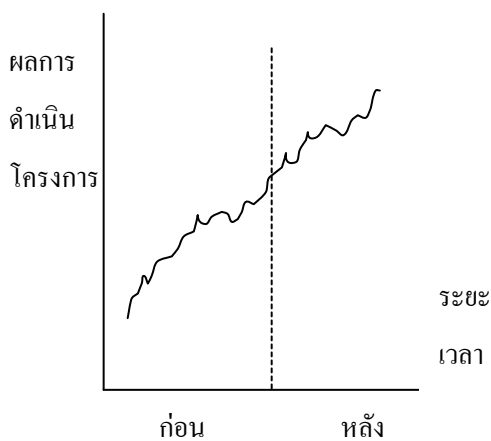
สำหรับปัจจัยที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเที่ยงตรงภายในและความเที่ยงตรงภายนอก ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจถูกกำหนดโดยรูปแบบของการวิจัยเพื่อการประเมินผลที่มีรูปแบบการ

นำไปใช้ เพื่อประเมินที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามในด้านความสามารถในการควบคุมปัจจัยดังกล่าวจะ สามารถทำได้ในระดับมากหรือน้อยหรือที่มีความแตกต่างกันออกไปนั้น จะถูกนำไปใช้ เป็นเกณฑ์ ในการกำหนดรูปแบบการวิจัยเพื่อการประเมินผล สำหรับการแบ่งรูปแบบการวิจัยเพื่อ การประเมินผลสามารถทำได้ 3 รูปแบบ (มยุรี อนุমানราชชน. 2551 : 276-281) ดังนี้

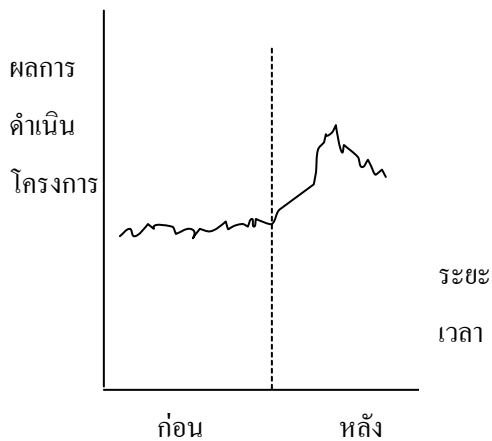
1. รูปแบบทดลอง ผู้ประเมินผลสามารถจัดความเป็นไปได้ของปัจจัยอื่น ๆ และ ตัวแปรภายนอกของโครงการ ที่อาจจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ที่เกิดจากการ มีโครงการหรือการได้รับบริการจากการดำเนินโครงการได้เกือบทั้งหมด ผู้ประเมินผลสามารถ ดำเนินการโดยวิธีการกระจายผู้ใช้บริการของโครงการ จากประชากรที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ให้เป็น กลุ่มทดลองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับบริการของโครงการ หรือการทำการสุ่มผู้ซึ่งจะไม่ได้รับบริการ ของโครงการ จากประชากรที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ให้เป็นกลุ่มควบคุม คุณลักษณะของผู้ถูกสุ่ม เข้าเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจะมีลักษณะใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่แตกต่างกัน แต่เท่ากัน หากประชากรที่เป็นหน่วยวิเคราะห์มีขนาดใหญ่ การกระจายสุ่มเป็นเทคนิคที่ใช้จัด ตัวแปรแทรกซ้อนหรือ ตัวแปรภายนอกให้หมดไป เมื่อโครงการยุติลงผู้ประเมินสามารถ เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จาก การสังเกตกลุ่มทั้ง 2 ข้อสรุปของการประเมินผลจะมีความเที่ยงตรง ภายในและการเลือกตัวอย่างแบบสุ่ม จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นของข้อสรุปที่จะอ้างอิงไปยังหน่วย วิเคราะห์ ที่เป็นประชากรทั้งหมด ซึ่งเรียกว่าความเที่ยงตรงภายนอก เนื่องจากหน่วยวิเคราะห์มี โอกาสที่จะถูกคัดเลือกมาเท่า ๆ กัน โดยปราศจากอคติใด ๆ การกระจายการสุ่มอาจใช้วิธีการ จับสลาก ซึ่งเป็นแบบง่ายหรือใช้ตาราง ตัวเลขสุ่มในการคัดเลือกหน่วยวิเคราะห์ก็ได้ตามความ เหมาะสม

2. รูปแบบกึ่งทดลอง ในกรณีที่ผู้ประเมินไม่สามารถทำการกระจายสุ่มเพื่อจัดอิทธิพล ของตัวแปรภายนอก จึงควบคุมอิทธิพลของตัวแปรภายนอกโดยใช้การจับคู่ระหว่างผู้รับบริการที่ ได้รับการดำเนินโครงการกับผู้ไม่รับบริการหรือพื้นที่ที่ไม่ได้รับการดำเนินโครงการ เพื่อ ใช้ในการ เปรียบเทียบกันที่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ตั้งแต่หนึ่งคุณลักษณะที่สำคัญตามที่ระบุ ไว้แล้ว จากนั้นจึงทำการศึกษาด้านความแตกต่างในช่วงระหว่างก่อนการดำเนินงานและภายหลังจาก การ ดำเนินงานโครงการ นอกจากนี้ อาจเพิ่มช่วงเวลาสำหรับการสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงก่อน และหลังโครงการ หรือเพิ่มกลุ่มเปรียบเทียบ หรือกลุ่มควบคุมที่มีจำนวนไม่เท่ากัน เมื่อใช้วิธี การเลือกผู้รับบริการ หรือพื้นที่ดำเนินงานโครงการ โดยไม่ใช้การสุ่มตัวอย่าง จะทำให้รูปแบบ กึ่งทดลองนี้ มีข้อบกพร่องด้านความเที่ยงตรงภายนอกเกิดขึ้นได้ จนอาจทำให้ได้ผลที่ขาดความ เที่ยงตรงตามมา

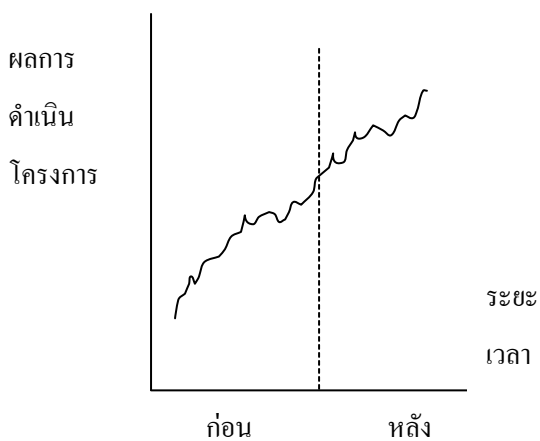
สำหรับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทดลองช่วงก่อนและหลังการดำเนินโครงการที่ได้จากการสังเกตนั้น เราสามารถแบ่งรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใด และดำรงอยู่ถาวร การเปลี่ยนแปลงแบบแนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราว ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 6 แสดงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกันจากแนวโน้มปกติของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ดังนี้

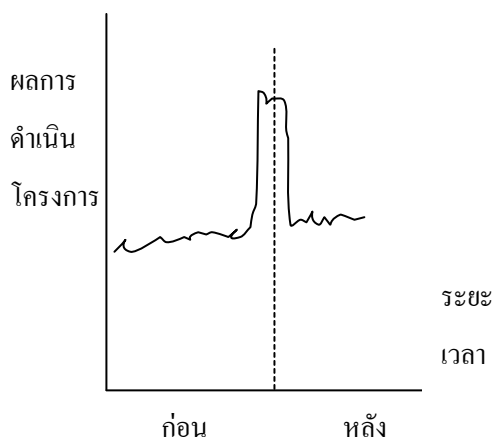
ภาพประกอบ 2 การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็น

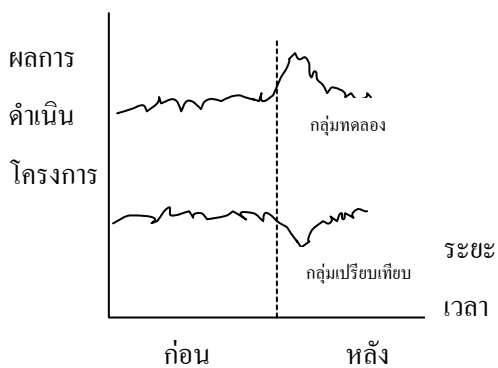
ภาพประกอบ 3 การเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใด

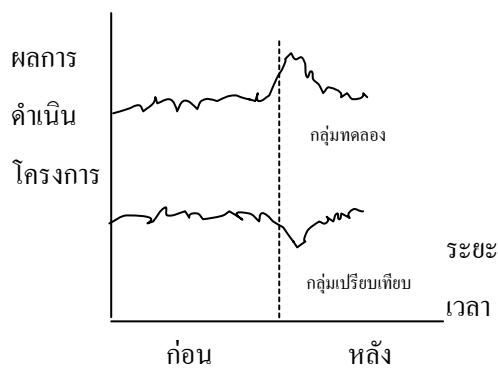
ภาพประกอบ 4 การเปลี่ยนแปลงแบบแนวโน้

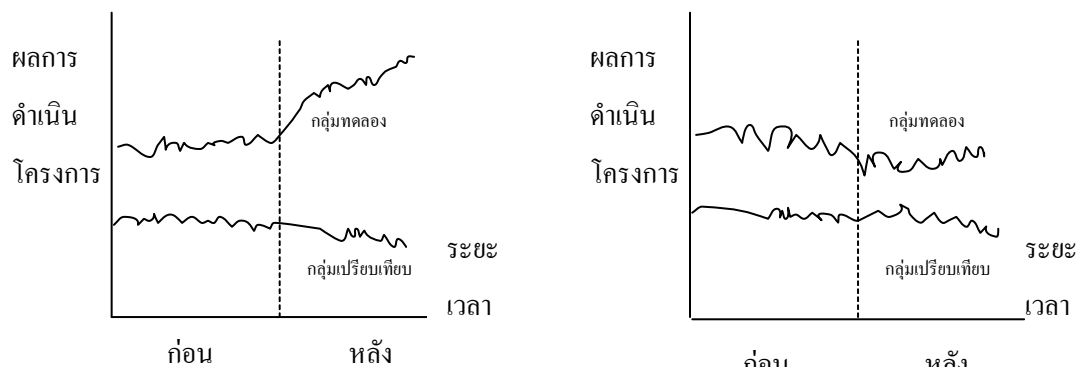
ภาพประกอบ 5 การเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราว

ภาพประกอบ 6 การเปลี่ยนแปลงแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังดำเนินการ

ที่มา : เยาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์. 2546 : 44-45

ภาพประกอบ 7 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างจากแนวโน้มปกติของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ที่มา : เยาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์. 2546 : 45

สำหรับรูปแบบอนุกรมเวลาพร้อมกลุ่มเปรียบเทียบนี้จะช่วยอธิบายว่าผลของโครงการเกิดจากการดำเนินงานโครงการหรือไม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดในกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ถ้าการเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างจากแนวโน้มปกติในทั้ง 2 กลุ่ม ผู้ประเมินผลไม่อาจสามารถสรุปได้ว่า โครงการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทดลองอาจมี 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลง ที่แตกต่างกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ช่วงก่อนและหลังการดำเนินโครงการ

3. รูปแบบที่ไม่ใช่การทดลอง ผู้ประเมินผลจะนำกระบวนการทางสถิติมาจัดป้จจัยต่าง ๆ ที่อาจจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ โดยใช้การวิเคราะห์แบบพหุ หรือหลายปัจจัยต่าง ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวโครงการหรือตัวแปรต้น กับผลที่เกิดขึ้น หรือตัวแปรตาม โดยพยายามทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้อง ตามหลักเหตุผลหรือทฤษฎีด้วย ดังนั้นความเที่ยงตรงภายในของข้อสรุปการประเมินผล จึงขึ้นอยู่กับ ความถูกต้องสมบูรณ์ของตัวทฤษฎีที่จะนำมาใช้เลือกตัวแปรต่าง ๆ

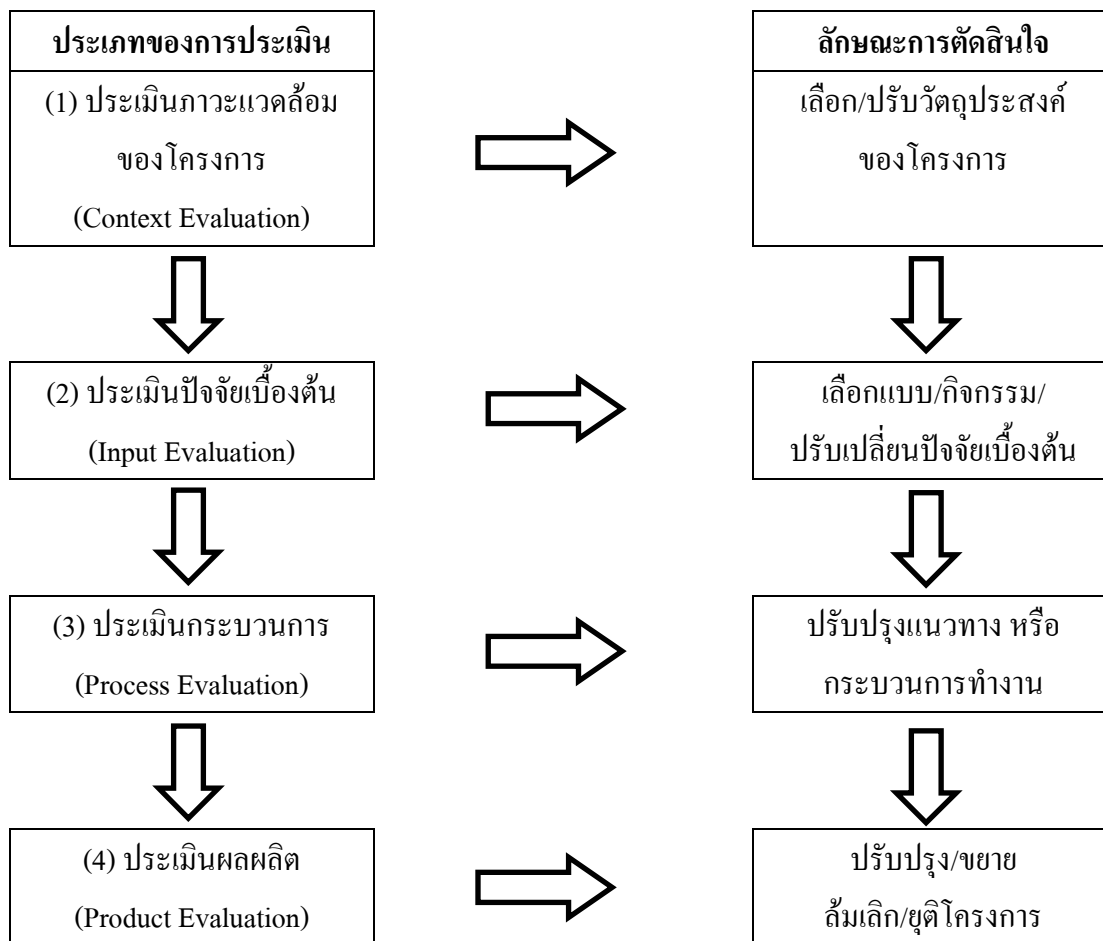
การอ้างอิงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่มีต่อความเที่ยงตรงภายในนั้น ผู้ประเมินผลจะต้อง พิสูจน์ให้เห็นว่าการดำเนินงานที่เกิดจากตัวแปรต้นของตัวโครงการ สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในตัวแปรตาม ผลลัพธ์ หรือผลกระทบของโครงการได้ โดยใช้กระบวนการทางสถิติเพื่อจำกัด ผลกระทบจากตัวแปรอื่น ๆ ถ้าตัวแปรต้นที่เป็นตัวแปรอื่นหรือตัวแปรภายนอกมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงต่อตัวแปรตาม ซึ่งเป็นผลลัพธ์หรือผลกระทบของโครงการจนทำให้

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตอนแรกระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตามกลายเป็นไม่มีความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ เดิมระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่หายไปนี้เรียกว่าความสัมพันธ์ลวง ซึ่งเป็นผลมาจากการทดสอบ ปัจจัยที่มีอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ตัวแปรภายนอก โดยทำการควบคุมตัวแปร ดังกล่าวนั่นเอง

4. ทฤษฎีการประเมินผลแบบจำลองซิป (CIPP Model)

สต๊อฟเฟิลบีม (จำเนียร สุขหลาย.2544 : 17-18 ; อ้างอิงจาก Daniel L. Stufflebeam, 1967) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินเรียกว่า ซิปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งเน้นที่สำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือการให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำที่ย่อมาจาก Context, Input, Process, และ Product สต๊อฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายว่าการประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมซึ่งในการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญมุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม(Context evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) การประเมินกระบวนการ(Process evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product evaluation)

ประเภทของการประเมินและลักษณะการตัดสินใจตามกรอบความคิดของรูปแบบการประเมินซิป แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิป

ที่มา : เชาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี. 2546 : 46

แนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context evaluation : C)

เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินทั่วไป ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาหลักการและเหตุผลที่จะนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นด้านสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การวินิจฉัยปัญหา และการพัฒนาวัตถุประสงค์ เป็นผลให้เกิดการปรับปรุงโครงการใหม่ วิธีการประเมินสภาพแวดล้อม เริ่มจากการวิเคราะห์

ความคิดหลักเพื่อกำหนดขอบเขตการศึกษาจากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อค้นหาสิ่งที่ยังขาดอยู่ จากนั้นใช้ทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์และความคิดหลักร่วมกัน ประกอบกับการใช้ทฤษฎีและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตัดสินใจว่าปัญหาเบื้องต้นที่ต้องการได้รับการแก้ไขมีอะไรบ้าง

2. ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation : I)

มีจุดมุ่งหมายเพื่อการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจวิธีการของการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สิ่งที่ทำให้การประเมินได้แก่ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ วิธีที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ และอุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น สิ่งสำคัญของการประเมินปัจจัยเบื้องต้นคือ ผลของการประเมินจะต้องให้ข้อสนเทศที่ทำให้ทราบว่าจะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกหรือไม่ ในการบรรลุจุดมุ่งหมายจะต้องใช้วิธีการอะไร จะใช้ของเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือใช้วิธีที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ และจะใช้แบบแผนการดำเนินงานอย่างไร

3. ประเมินกระบวนการ (Process evaluation : P)

มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้รับผิดชอบกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้จะเริ่มปฏิบัติหลังจากที่โครงการได้รับอนุมัติและลงมือปฏิบัติตามโครงการแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ในการประเมิน 3 ประการ คือ เพื่อหาข้อบกพร่องของโครงการในระหว่างที่มีการปฏิบัติ เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ และเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation : P)

มีจุดมุ่งหมายไม่เพียงแต่เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเท่านั้น แต่รวมถึงการประเมินผลผลิตระหว่างดำเนินโครงการด้วยวิธีการประเมินผลผลิตจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะที่เป็นนิยามเชิงปฏิบัติการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดให้ความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์เปรียบเทียบผลการวัดที่ได้กับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ก่อนแล้ว

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในรูปแบบการประเมินของ สดฟฟิล์ม และสามารถนำไปปรับใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น จึงขอแสดงเป็นตารางองค์ประกอบของการประเมินและแหล่งข้อมูลที่สามารถจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบได้ ให้เห็นชัดเจน ดังนี้

ตาราง 2 องค์ประกอบของการประเมินและแหล่งข้อมูล

องค์ประกอบ	แหล่งข้อมูล
วัตถุประสงค์/สภาวะแวดล้อมโครงการ	
1.ความต้องการของสังคม: สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นครแห่งรัฐ สภา ทางกายภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน	เอกสาร,ความคิดเห็น
2.ความต้องการส่วนบุคคล : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ บุคคล ความคาดหวังของบุคคล ความต้องการของบุคคล	เอกสาร,ความคิดเห็น
3.ความเป็นไปได้ของโครงการที่จะสนองตอบ	ความคิดเห็น ความต้องการสังคม และส่วนบุคคลในข้อ 1 และ 2
4.ความเหมาะสมในแง่ของกาลเวลาโอกาส	ความคิดเห็น
5.ความชัดเจนโครงการ (รายละเอียดความรัดกุม ฯลฯ) สิ่งป้อนเข้า / ปัจจัยเบื้องต้นที่จำเป็น	ความคิดเห็น
1. บุคลากร	
-เข้ารับการฝึกอบรมผู้รับบริการจากโครงการ บุคคลเป้าหมายของโครงการ	ปริมาณความเพียงพอต่อการดำเนิน โครงการ ดูจากรายงานและบันทึก
-เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร โครงการ, วิทยากรผู้นำท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการ	คุณภาพดูจากประวัติ เอกสารและ หลักฐานต่างๆที่แสดงถึง สมรรถภาพ
-เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือให้การ สนับสนุน	ด้านความรู้ ความคิดจิตใจ และการ ปฏิบัติ เช่นบันทึกการทำงาน
2. วัสดุ ครุภัณฑ์อุปกรณ์ สื่อการสอน	หลักการการจัดซื้อจัดจ้างและการ ตรวจรับและรายละเอียดประกอบ โครงการ หรือ ทะเบียนวัสดุ
3. เงิน งบประมาณแผ่นดินเงินสบทบ	หลักฐานเอกสารการเงิน
4. การจัดเตรียม แผนระยะเวลา โครงการ	ลักษณะ ประเภท และจำนวนของ เอกสาร แผนทุกระดับ

ตาราง 3 องค์ประกอบของการประเมินและแหล่งข้อมูล

องค์ประกอบ	แหล่งข้อมูล
กระบวนการ	
1. จัดการดำเนินการ : การจัดองค์กร การจัดตัวบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผล ฯลฯ	สังเกตและวิเคราะห์เอกสาร
2. วิธีการดำเนินการ - การเตรียมพร้อม การปฏิบัติงาน การประเมินผล การดำเนินงาน	สังเกต, สอบถาม
3. กิจกรรม : กิจกรรมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมหลักของโครงการ กิจกรรมเสริมของโครงการ	สังเกต, สอบถาม
4. ปัญหาอุปสรรค ผลผลิตของโครงการ	สังเกต, สัมภาษณ์
1. ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณภาพ : ด้านความรู้ ด้าน ทัศนคติ ด้านทักษะ	ทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ เอกสาร
2. จำนวนของผู้ผ่านการฝึกอบรม	ทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ เอกสาร
3. ผู้เข้าร่วมโครงการมีคุณภาพทางกายภาพและ คุณภาพตามที่กำหนด	
4. ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์จากโครงการ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์	

กล่าวโดยสรุป ประเด็นการประเมินตามวิธีการของ สตัฟเฟิลบีม จะเห็นได้ว่ามีลักษณะ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นการประเมินกับประเด็นการตัดสินใจ ดังนี้

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นการประเมินกับการตัดสินใจ

C	การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน& ประเมินสภาพแวดล้อม	การตัดสินใจเมื่อสิ้นสุดโครงการ& ประเมินผลผลิต	P
I	การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง& ประเมินปัจจัยเบื้องต้น	การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ& ประเมินกระบวนการ	P

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารีย์ กุมารแก้ว (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของกลุ่มยาเสพติดได้แก่ บุหรี่และยาบ้า และยังพบว่า ผู้เสพยาบ้าส่วนใหญ่คือเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนสาเหตุการใช้ยาเสพติดคือ ต้องการทดลองใช้ ปัญหาทางด้านครอบครัวและการเลียนแบบเพื่อน ส่วนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดพบว่า โรงเรียนมีนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ อยู่หลายรูปแบบ แต่ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจาก มีจำนวนนักเรียนมากเกินไป พื้นที่ของโรงเรียนมีบริเวณกว้าง มีมุมอับเป็นที่ลี้ภัยสะดวกต่อการเสพยาและค้ายา ขาดแคลนบุคลากร ผู้บริหารและครูขาดความตระหนักในปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

สมรวัติ มงพลเมือง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การแพร่ระบาดของยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ที่มีผลต่อการติดยา คือ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น การคบเพื่อนไม่ดี โรงเรียนมีแหล่งมั่วสุมโดยเฉพาะห้องน้ำห้องส้วม กำนินิยมของเด็กวัยรุ่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแพร่ระบาดที่จะประสบผลสำเร็จได้ คือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความร่วมมือกัน โรงเรียนต้องมีการประสานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและการรับเชิญไปเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการชักจูงให้เด็กนักเรียนติดยาเสพติด คือ ปัญหาครอบครัวแตกแยก เด็กไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว ปัญหาการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กนักเรียนได้แก่ ห้องน้ำ ห้องส้วมภายในโรงเรียน

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา พบว่าปัญหาที่พบมาก

ที่สุดในสถานศึกษาเป็นปัญหาสาเหตุมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาผู้สาว ปัญหาการเรียนปัญหาการคบเพื่อนและปัญหาการลักขโมยตามลำดับ

ต่าย เชิญณี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา สาเหตุในสถานศึกษา พบว่า การแก้ไขปัญหาคือ การจัดทำนโยบายที่ชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติไม่ซับซ้อน โดยสรุปเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ในสถานศึกษาไว้ 5 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล
2. การดำเนินงานหรือโครงการต้องมีความต่อเนื่องทุกปีเพื่อลดโอกาสของการแพร่ระบาดของสาเหตุ
3. กำหนดผู้ปฏิบัติให้ชัดเจนทั้งฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรงและฝ่ายสนับสนุนกิจกรรม
4. ดำเนินนโยบายอย่างเป็นขั้นตอนตามระยะเวลา สามารถตรวจสอบการปฏิบัติได้
5. ประเมินผลการดำเนินงานทุกครั้งและสรุปข้อเสนอแนะ แก้ไข เพื่อไปปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้ดีขึ้น

วรพัฒน์ บุญมา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การป้องกันและแก้ไขปัญหาการ ดุด่าเยาะเย้ยของเยาวชน โรงเรียนเชิงคำวิทยาคม จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความ ร่วมมือของครู ผู้ปกครอง นักเรียน และเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนและปัจจัยที่มีผลต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์มากที่สุดคือ กลุ่มนักเรียน รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ผู้ปกครองและครูตามลำดับ ครูให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์มากกว่า นักเรียน เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนให้ความร่วมมือมากกว่าผู้ปกครอง

ศิริรัตน์ เปรมจิตร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การติดตามและประเมินผล โครงการ การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของ ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่าด้านสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น ด้าน กระบวนการและผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับมาก ปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคม ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ โครงการ ๆ โดยรวมของ ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง แตกต่างกัน แต่พบว่า ระดับการศึกษาและอาชีพ มีผลทำให้ความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ ๆ ด้านกระบวนการและผลผลิต แตกต่างกัน อาชีพมีผลทำให้ความเห็น เกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ ๆ ด้านผลผลิต แตกต่างกัน เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ๆ นักเรียนมีความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการต่อต้านการใช้ยาเสพติดในระดับมาก

อมรวิชัย นาคทรพรพ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบเฝ้าระวัง ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการป้องกัน ยาเสพติดในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา และฝ่ายสนับสนุน เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ฝ่ายสาธารณสุข อาสาสมัครต่าง ๆ เป็นต้น โดยส่งเสริมให้สถานศึกษามีกิจกรรมด้านการ ประชาสัมพันธ์ป้องกันยาเสพติดควบคู่ไปกับกิจกรรมปราบปรามยาเสพติด เช่น โครงการโรงเรียน สีขาว และโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน หรือโครงการ D.A.R.E. ประเทศไทย เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดกิจกรรมที่นักเรียนสนใจ และเปิด โอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

วราวัลย์ ธรรมเขตต์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานตาม โครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน (D.A.R.E. ประเทศไทย) ในโรงเรียน บ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประสบความสำเร็จในระดับมาก โดย นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบของยาเสพติดได้เป็นอย่างดี มีทักษะ และวิธีการ ตัดสินใจที่ถูกต้อง กล้าปฏิเสธเมื่อถูกเพื่อนชักชวนให้ลอง และเสพยาเสพติด ขณะเดียวกันเด็ก นักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่เสพยากลับมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน ไม่เก็บตัว อยู่ตามลำพัง และมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้น การดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อการ ต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน (D.A.R.E.ประเทศไทย) ประสบปัญหาในด้านหลักสูตรและ ระยะเวลาในการสอนนั้น มีระยะเวลาในการสอนที่นานเกินไป เน้นสอนแต่ในบทเรียน และการ บรรยาย ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจฟังอาจารย์สอน ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน และการทำกิจกรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ ทำการสอนไม่สามารถมาสอนได้ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะมีภาระงานประจำจำนวนมาก

มานพ ทณะโต (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการทำวิจัยครั้งนี้พบว่า สถานศึกษายังมี แหล่งอบายมุขที่หาซื้อได้ง่ายในชุมชนนอกสถานศึกษา ถึงแม้จะมีกฎหมายบังคับก็ตาม ผู้เรียน ในสถานศึกษามีปัญหาครอบครัว อย่างไรก็ตามสถานศึกษามีบทลงโทษผู้สูบบุหรี่ ดื่มสุรา และ เสพสารเสพติดอย่างเด็ดขาด มีการฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิเสธป้องกันตนเองจากยาเสพติดโดย การใช้กิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการมีผู้บริหารที่เอาใจใส่ในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การให้ความรู้ผ่านกิจกรรม การสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรม ไม่เหมาะสม และการตรวจตราสอดส่องช่วยเหลือนักเรียนที่ติดยาเสพติด การให้ความรู้ผ่าน กิจกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ คือ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการประเมินผลโครงการ D.A.R.E. ของ ตำรวจภูธรภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของโครงการ ฯ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาระดับสูงและระดับสถานีตำรวจส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ ฯ ครู D.A.R.E. ได้รับการอบรมเพิ่มพูนทักษะในการทำหน้าที่เป็นครู D.A.R.E. อย่างต่อเนื่อง การคัดเลือกครู D.A.R.E. เป็นการคัดเลือกอย่างสมัครใจผู้บริหารและครูในโรงเรียนให้การสนับสนุนและให้ให้ความร่วมมือกับครู D.A.R.E. และยังพบอีกว่าโครงการ D.A.R.E. สามารถป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนได้ระดับหนึ่ง ครู D.A.R.E. ที่แต่งตั้งเครื่องแบบตำรวจทำให้เด็กนักเรียนมีความเชื่อมั่นในความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ D.A.R.E. มีความรู้ด้านยาเสพติดอย่างถูกต้องและมีทักษะการปฏิเสธยาเสพติดอย่างเข้มแข็งรวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังเพื่อนและผู้ปกครอง มีกระบวนการคิดที่มีเหตุผลให้ความสนใจต่อการเรียนหลักสูตร

จำเนียร ชุณหโสภาค (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินโรงเรียนป้องกันยาเสพติด (รั้วโรงเรียน) ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาทุกแห่งมีปริมาณการดำเนินกิจกรรมตามระดับการให้ความสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนและงบประมาณที่ได้รับสนับสนุน นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีกิจกรรมในการป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อตระหนักถึงการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาไม่ให้นักเรียน นักศึกษาเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้